CENTRALE V. E. II

5
114
71

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
1 H
24

M

6-3.D.122

74
F
121

74
F
134

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

PETRI SERVII
MEDICI. ROMANI
IVVENILES FERIAE

Quæ continent Antiquitatum Romanarum

MISCELLANEA

Scientiæ minores a superioribus suapte natura disiunctæ non sunt, sed ingeniorum imbecillitate solùm dissociari solent.
I. C. Scaliger de Causis Linguæ Latinæ.

Secunda Editio castigata.

Coll. Rom. Soc. Jesu B. S.
Cat. Inscr.

BIBLIOTECA NAZIONALE ROMA

ROMAE
Apud Hæredes Francisci Corbelletti.
CIↃ DCXL

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO
Reuerendissimoq; Domino
D. IOSEPHO MARIAE SVARESIO
Episcopo Vasionensi

IOAN. PIOT TYPOGRAPHVS Auenionensis. S. D

BIBLIOTECA NAZIONALE ROMA

QVAE ad me misisti, Iuuenilia Seruij typis excudenda, Illustrissime Præsul, reuolant in sinum istum tuum humanitatis, scientiarum & eruditionis theatrum. Etenim sicuti hortatu, iussuquè tuo e domesticis tenebris, in quibus diu latuerunt, in lucem prodeunt; ita

Digitized by Google

ſupplicia ad te recurrunt patrocinium imploratura. Neque verendum eſt, ne quem auctorem impulſoremque agnoſcunt, vt publica fruantur luce, eum certiſſimum acerrimumquè Patronum nanciſcantur, in cuius ſinu tutò conquieſcant. Tu itaque pro tua humanitate hæc & libens accipe, tanquam auctoris meæquè in Te obſeruantiæ monumentum; & foue atque defende, tanquam clientem in tuam fidem & patrocinium ſeſe recipientem. Vale Auenione ⅭⅠↃDCXXXIIX.

PE-

Digitized by Google

PETRO SERVIO
Medico Clarissimo

Gabriel Naudæus Parisinus S.P.D

MVSAS meas, *Petre Serui Medicorum disertissime*, iratas omnes mihi habeam, si non tuæ, licet elegantes & amabilissimæ supra quam dici potest, miris profectò modis, & quod suspicor, etiam flagitiosis, a Typographo Auenionensi violatæ fuerunt. Sanè ipsi Castalioni valde amicum fuisse oportet, qui in sumenda de eius censore vindicta, nihil eorum omisit, quæ deturpare librum tuum, etiam cum ipsius Castalionis, si viueret, miseratione, possent. Quid enim ingentes lacunæ sibi volunt, de industria relictæ ad fœditatem, cum minimo sumptu expleri potuerint? Quid tot plagarum vibices, & corium varijs modis lacerum significant? Quid denique tam crebra vlcera, & turpitudines infinitæ declarant, nisi aut immaniter iratum in te fuisse, aut oppidò negligentem Typographum. Sed quid opus est, rem maximè omnium ingratam tibi, atque molestam, verbis ab arte tua desumptis amplificare? cum ego potius ex mea, quæ tota fermè in excolendis præstantium virorum amicitijs posita est, fidem tibi facere possim, ad animi tui solatium, quòd sapientissimus Antistes Vasionensis, qui hunc fœtum e domo tua, velut altonem de columna sustulerat, tam grauiter de hoc eius infortunio mecum conquestus est, vt nihil vnquam sibi magis displicuisse contendat, quàm eiusmodi hominum, qui prælis Auenionensibus præsunt, non incuriam modò, aut indi-

Digitized by Google

ligentiam, sed socordiam meram, quæ eò iam perducta erat, vt huic euellendæ ex eorum animis, non studium omne suum, nec auctoritas, qua plurimum tamen apud omnes valet, satis esse potuerint. Vnde si maximos etiam dolores lenire possunt amicorum officia, cum recentibus illis tempestiuè admouentur; existimo ego, *Petre Serui*, multum iam fomenti iustissimo tuo accessisse ex incredibili mœstitia, quam optimus ille, & doctissimus Antistes Suaresius, se ex ea re percepisse, vt postremis ad me suis literis, ita etiam & in illis, quas ad te frequenter, vt opinor, scripsit, testatus est. Sanè quantum ad me attinet, doleo maiorem in modum, Iuueniles illas Ferias, quas tam eleganti, & arguto stylo; tam varia & accurata doctrina; iudicio tam maturo, & exquisitò composueras, vt nihil in illis sit non summopere tersum & emendatum, næuos eiusmodi a typographis tulisse, qui de natiua earumdem pulchritudine si cet nihil detrahant, multum tamen operis totius perfectæ, & consummatæ felicitati videntur officere. Et hercle cum Beuerouicij nostri, aut aliorum auctorum libros euoluo, qui ab Elzeuiriorum officina prodeūt, non secus ac de Palladis arcula, aut Darij scrinio, & vsque adeò culti, ac elaborati sunt, vt rudes etiam, & nedum calamo, sed ligoni assuetos homines, in sui amorem pellicere valeant; non possum profectò non iniquo animo pati, & maximopere rursus non dolere, quod huic tuo, cui cuncta per te ad summam laudem abundè suppeditata sunt, nihil aliud quominus illam consequeretur defuerit, quam Elzeuiriorum Fratrum, aut id genus Typographorum, qui libros tam scite comunt, & exornant, diligentia. Sed querelarum plus est fortasse, quàm oportuit, maximè cum remedio non desit locus, & quidem certo, vltimo, expedito, & cum amicis tuis multum conducibili, tum verò etiam tibi non valde molesto, ob expectationem scilicet, quam de laboribus tuis, apud Bibliopolas Romanos, qui tuas Institutiones

Medi-

Medicas placere omnibus, & celerrimè distrahi vi-
dent, magnam omninò, & prorsus singularem, con-
citasti. Hoc autem est, vt Ferias illas Iuueniles, Ro-
mæ ex autographo tuo rursum excudi cures, quem-
admodum antea librum de Sero, & lacte fecisti. nam
cum huius noua expolitio tibi feliciter cesserit, au-
deo ex ea futurũ quoq; tibi polliceri, quod licet Sym-
machus epist. 61. lib. 9 dixerit, *Patres auaros esse vo-
ti, nec vlla filiorum bona putare esse perfecta, desiderio &
cupiditate potiore*, nihil tamen in hisce Ferijs, tua cura,
& solicitudine purgatis, relinquetur incommodi,
propter quod, illæ minùs in posterum tibi placere
possint. Verè enim tibi dico, *Petre Serui*, optimæ
sunt, elegantes sunt; argutæ sunt, accuratæ sunt, &
ex ditissimo antiquitatum penu depromptæ. Nec
dubito mediusfidius, quin si te in hoc scribendi ge-
nere, in quo plurimum vales, exerceas, breui te imi-
scentes in te visuri simus Mercuriales, Cagnatos,
Fracastorios, Iunios, & eiusmodi Medicos omnes,
qui in vtraque illa Medicinæ simul, & humaniorum
literarum palæstra, maxima cum nominis sui com-
mendatione, versati sunt. Quæ quidem verba, siquis
a me non tam veritati, quàm auribus tuis data fuis-
se existimet, næ hunc ipsum valde in Musarum castris
peregrinum esse oportet, cum Exercitationes tuæ *de
sero lactis*, iampridem editæ Parisijs, & Romæ postea;
ac recentes Feriæ de rebus ad antiquitates Romanas
spectantibus; breuesquè illæ Institutiones, quibus
Tyrones ad Medicinam informantur, tam facilè pos-
sint facundiam tuam non vulgarem, & lectissimæ do-
ctrinæ, & eruditionis præstantiam ostendere, quàm
promptum est vnicuiquè facem videre in tenebris,
aut Solem intueri pleno meridie. Quamobrem per-
ge, si me audis, in illis te studijs gnauiter exercere,
in quibus non opinione tantummodo quorumdam
hominum, sed publica Vrbis testificatione, quam
nemo bonus eleuare possit, iam magnus es lingua,
& calamo; quibus adminiculis vt Spartam nostram

ornare non desinas; orant te docti omnes, qui ex Iuuenilibus Ferijs in spem aliarum obseruationum veniunt, quas tu proferre in lucem quotiescumque volueris, minimo negotio potes. Obtestantur quoque fidem, & industriam tuam in rebus Medicis, qui dilatare illas & augeri quotidie lucubrationibus tuis vident; Et ego pariter, vt illorum omnium vota secundare non recuses, postulo, quantus est amor in me tuus, quem certè non esse mediocrem, præclara illa Prolusio Iatrophilologica, quam in nomine meo non ita pridem app arere voluisti, satis superquè declarat. Vale *Vir Clarissime*, & cum obuios habebis Baldum, & Zacchiam, tui iuxta, meiquè amantissimos, & eruditissimos homines, complectere illos, quæso, meo nomine libenter; ac vtrique etiam principium anni, quod ingredimur, felix precare.

Reate ix, Kalend. Ian. ȻDCXXXIIX

LECTORI

HAEC, Lector, prima ferè adolescentia, cum a philosophia medicinaq; studio iure feriatus, ad antiqua nostra Reipub. mores ritusq; noscendos animum iucundè traducerem, in Aduersaria conieci, nunquam recensenda, nedum typis excudenda. Sed verè

Habent sua Fata libelli.

Fato factum est, vt, licet nugæ tricæque, doctis viris placuerint; præsertim verò Iosepho Mariæ Suaresio, eruditissimo viro, Vasionensium Episcopo. E domesticis igitur tenebris in publicam lucem a Suaresio typis Auenionensibus prolata fuerunt. Sed (vide fortunæ vicissitudinem) tot tantisq; mendis inquinata prodierunt, vt sententiæ quà obscuratæ, quà peruersæ, quà mutilatæ fuerint: vtq; propterea ab omnibus, qui ea legerint, malè precatum sit turpi operariorum hominum negligentiæ. Itaq; omnia recensere, & ab omnibus erratis vindicare necesse fuit. Addere quamplurima, atque alteram decadem adscribere, erat in animo, hortantibus, imò impellentibus amicis: Sed noua impendebat inuidorum procella, quam euitare difficillimum erat. inflare enim videbam liuidum, nigrum, malèq; moratum medium, verè μισοφιλόλογον, atque apertis me obtrectationibus vrgere, tanquam totum in studia planè diuersa incumbentem. Eiusmodi enim est quorundam natura, vt non nisi alieni nominis ruina sese, ingenio humiles & abiectos, erigere posse existiment. Ars medica, inquiunt, longa est, vita breuis adeò, vt etiam si ingeniosissimus quisq; in eam toto pectore incumbat, vix tamen animo eam comprahendere possit: qui verò alijs, imò alienis studijs addictus mentem ab ea tantisper reuocat, fieri, inquiunt, non potest, vt quicquam proficiat, vt hilum proficiat. Sed hi sicut malè animati moratiq; sunt, ita malè sentiunt. Ea est hominis

Digitized by Google

minis conditio, vt, cum diu acriterq; in res arduas intentus fuerit, remissione aliqua opus habeat, per quam tempestiuè ac moderatè ab ijs laxetur. nam si diuturnis curis, laboribusq; prematur, percellitur [illegible] atque prosternitur, vt noua subire onera non possit. De me sanè illud affirmare possum, vt alij penè omnes ferias, æstiuasq; horas, aut latrunculis transigunt, aut aleis, canis, amicorum consuetudine, musica, aliove simili laxamento; ita ego, ab his ferè omnibus natura alienus, in hæc similiaq; studia, nonnumquam animi causa libentiùs diuerto, viresq. reficio. Ceterùm, vt vt est, hæc Iuuenilia, typographicis mendis inquinata, nouis typis emaculare necesse habui, vt tu, Lector, ea liberè minimèq; hæsitans, aut insistens legendo percurrere possis. Vale, & si merui, faue.

His tibi, Lector, scriptis, typisq; cõmissis, rogatu Typographi, propria existimationi consulentis, iterum te de Accentu, deq; Ortographia moneo. Tunc solùm eo vtendum censui, cum ambigua verba distinguenda essent: ambigua, inquam, non longitudine, aut breuitate, sed significatione tantùm. Et sanè quid refert in soluta oratione Cum verbi causa, vel A, aut E, ceteraq; huiusmodi suprascripto apice notare, nulla in ijs nascente amphibolia? nulla sententiæ obscuritate? Ergo longè aptiùs a me consultum est, vt ea solùm verba accentu notarentur, quæ significationis essent ambiguæ. De Ortographia autem illud scias; Cum nonnulla nomina ab antiquorum recentiorumq; doctissimis variè scribantur, non est, cur modò hac, modò illa ortographia vti non possimus. Neque enim vna est, atque sola recta scribendi ratio, quæ penès doctorum arbitrium est. Hæc, Lector, te monendum prius duxi, quàm librum introspiceres, ne Typographi incuriæ tribueres, quæ consultò a me scripta sunt. iterum vale.

INDEX CAPITVM,

Quæ in Prima Miſcellaneorum Decade continentur.

1. Togæ virilis ſumendæ tempus: Suetonius, Tacitus, Tertullianus Cicerone illuſtrati, & conciliati. Cap. I. pag. 1. Ad Io. Baptiſtam Donium.

2. Plebs, Patricius: A. Gellius illuſtratus, aduerſus Lipſium defenſus, & obiter de A. Gellij nomine. Cap. II. pag. 10. Ad Petrum Puteanum.

3. Ordines, & Genera Ciuium Romanorum: Nobilitas: etiam Plebeij verè Nobiles: Dionyſio & Salluſtio Lux data. Cap. III. pag. 30. Ad Fridericum Comitem Vbaldinum.

4. Antiquæ numerorum Notæ, nunc primùm ex columnæ roſtratæ inſcriptione reſtitutæ. Priſciani & Antiquariorum ſententiæ examinantur. Cap. IV. pag. 47. Ad Iacobum Puteanum.

5. Antiquarum Mulierum Romanarum nomina. Prænomine eas inſignitas. Ciceroni, Feſto, Varroni, Inſcriptionibus lux

Digitized by Google

lux data. Cap. V. pag. 66. Ad Leonem Allatium.

6. Num Cognomine vsæ sint Feminæ Rom. Plutarchus, Suetonius, Epigrammata enodata. Cap. VI. pag. 95. Ad Iacobum Buccardium.

7. Prænomine simul & Cognomine Feminas Romanas vsas esse contra omnes Antiquarios. Cap. VII. pag. 118. Ad Renatum Morçum Medicum.

8. Primam, Secundam, Tertiam, Quartam, & Quintam, & Prænomina, & Cognomina fuisse. Cap. VIII. pag. 140. Ad Io. Vueslingium Medicum.

9. Calida & Frigida Suetonij locus expensus, Lipsius ab absurdo vindicatus: quid Tepidum, quid magis Tepidum. Martiali, Ouidio, Senecæ lux allata. Cap. IX. pag. 165. Ad Syluestrum Collicolam Medicum.

10. Prandium & Cæna: Festi locus examinatus, ex Athenæo, & Erotiano illustratus. Cap. X. pag. 183. Ad Gasp. Hofmannum Medicum.

Digitized by Google

INDEX RERUM MEMORABILIUM.

A

ADuplicata in pronunciatione. pag 65
Aediles Curules e patricijs creati. 17. Plebis e sola plebe. 17
Accusatiuus casus M respuens. 59.64
Adoptatus quod nomen retineret, quod assumeret. 163
Agellius an A. Gellius appellandus. 26
Agrippa praenomen fuit & cognomen. 155
Agnomen quid. 157. 163
Antonius Augustinus refellitur. 96
Apsum pro Absum. Apsoluo pro Absoluo. 62
Appium praenomen quomodo scriptum. 126. Claudiorum familiae frequens. 126

C

CAena tempus apud Romanos. 183.189
Caia praenomen non omnibus feminis commune. 70. Non semper inuersa Ɔ scriptum. 61
Calpurnia gens quotuplex. 106
Calida potio in vsu apud veteres. 168. Pura an confecta venderetur. 169. Num igne calefacta. 172
Calui plebeij. 43
Celeres qui. 13
Census Senatorius, equestris, pleb. 14
Censores e patribus primo creati. 17. Deinde e plebeijs. 41
Cicero illustratus. 85 ex Pindenisso capto cognomen affectabat. 117. Cur non vsurpauerit. ibid. Eius in Consulatu competitores. 42
Consulatus Patricius, Magistratus. 17. Mox Plebeius. 41
Cornelia gens in nouem familias tributa. 116
Cossus praenomen & cognomen fuit. 155

D

DEcem millia quibus notis significaretur. 55
Diuisiones ciuium Romanorum. 12

Ma-

Digitized by Google

Maximè necessaria. 16
Dionysius Alicarnassæus explicatus. 45
Δεῖπνον & cœna idem. 188
Duilij inscriptio. 53. Eius res gestæ. 52

E

Equites vnde orti. 12. Quot primò lecti, & a quo. 13. Celeres dicti, Trossuli. 13. Equites & Patritij simul. 23. Equites & plebeij simul. 23

F

Familiæ plebeiæ multæ. 42
Fœlix duplici ee. 63
Feminarum Rom. nomina. 66. Prænomine vsas. 68. quibus prænominibus. 77. Cognomine vsas. 95. 101. Cur aliquæ id non vsurpauerint. 116. Varia eas appellandi ratio. 117. 139. Plutarchi sententia examinatur. ibid.
Flamines, Dialis, Martialis, Quirinalis. 17
Frigida in vsu, & delicijs apud Rom. 167

G

Gellius an Agellius appellandus. 26. Eius locus examinatus. 10. 21
Gentilicia nomina desinunt in Cius, & Tius. 61. Aliqua in Vs, non Ius. 102

I

Imagines quid. 39. Nobilitatis seminarium. 59
Interrex e patribus creabatur. 17
Inscriptionum antiquitas vnde cognoscenda. 144

L

Leges Sacratæ, Cornelia, Licinia, Publilia, Ogulnia. 17
Licinia gens in quatuor familias diuisa. 43
Lipsius defensus. 165. examinatus. 177. notatus. 10. 161. 179

M

M Littera omissa in accusatiuo. 59. mugit intra os. 62
Maior & Minor an cognomina. 98. 100
Manutius examinatur. 48. refellitur. 96
Martialis perpensus. 185

N

Nobilitas. 38. 46. eius origo. 39. num in plebe. 38. 46
Nomina mulierum Rom. 66. Nominum ratio varia. 138. Nomina gentilicia in Cius & Tius desinunt. 61. non omnia in Ius. 102
Nota numerorum. vide. Numerum.
Numerorum nota. 47. Vnde deriuata. 48. quæ verè antiqua. 53. Manutij, & Priscianus refelluntur. 54

O

OEnopolium. 183
Opiter prænomen quomodo scriptum. 126
Optineo per Obtineo. 62
Ordines, & genera ciuium Rom. 30. 13. Censu cõstituti. 14
Ortographia diuersa ratio triplex. 60. exempla. 57
Ouidius perpensus. 180

P

P Littera pro B vsurpata. 62
Panuinij sententia de cognomine fœminarum. 96
Paulus prænomen, & cognomen. 155
Patricius & de Plebe simul. 34. Patricius & eques simul. 35 Patricius & Senator simul. 35
Plebeius & Senator, & Eques, & de Plebe. 35. in quo differant. 37. Plebeij nobiles. 38. 45. Curules Magistratus adepti. 40
Plutarchus examinatur. 138
Postulandi ætas quæ. 6
Prænomen habet nescio quid virilitatis. 84. honoris causa vsurpatum. 86. 94. Feminis insitum. 68. 77. 118. non omnibus, & cur. 93. antiqua tam mulierum quam virorum. 81. idem prænomen duobus fratribus. 148
Prætexta toga. vide, Toga.
Prætura primo Patriciorum, deinde etiam plebeis communicata. 17. 41
Prima prænomen, & cognomen. 142
Proculus prænomen & cognomen. 155. vnde dictus. 101
Puplicum pro Publicum. 62

Q

QVinque millia quo modo notata. 55
Quingenta millia quomodo notata. 55

Rex

Digitized by Google

R

REx Sacrificulus e Patribus creabatur. 17
Robortelli opinio de cognom. fem. 96. Notatur. 107

S

SAllustius explicatus. 45
Salij e Patribus creabantur. 17
Scipio Maior, vel Superior; Maior, vel Inferior. 100
Secunda prænomen & cognomen. 141
Seneca examinatur. 180
Senatores multi fuerunt plebeij. 24. simul erant equites & plebeij. 32. 34. Iuniores qui. 109. unde dicti. 12. unde orti. 12
Sigonius laudatur. 95. 141. notatur. 5. 107. 119. 141
Spurius prænomen quomodo scribatur. 126

T

TEpidum quid. 177. 182
Thermarum tres partes. 179
Thermopolium quid. 169
Tiberius Claudius Nero dictus Biberius Caldius Mero examinatur. 165. 174. Tiberius prænomen quomodo scriberetur. 107
Toga virilis sumendæ tempus ex Lipsio. 2. ex Sigonio. 4. ex nostra obseruatione. 7. Pura etiam & Libera dicta & cur. 3. ea sumpta publica negotia tractabantur. 3. In Capitolio dabatur. 5. toga icon. 8
Tribunus plebis, e plebe solum creabatur. 18. Patricij vel priuilegio, vel adoptione fiebant. 18
Trossuli qui. 13
Tullia gens in quatuor familias diuisa. 115. 24
Tullus prænomen, & cognomen fuit. 155

V

VDuplicatum quando. 65
Valerius Maximus explicatus. 82
Varro emendatus. 78. explicatus. 80. 82
Vaticani codices sex de A. Gellio. 26
Virilis Toga. vide, Toga.

Digitized by Google

TOGAE VIRILIS Sumendæ Tempus:

Suetonius, Tacitus, Tertullianus Cicerone illustrati, & conciliati.

CAP. I.

AD IO. BAPTISTAM Donium.

ADEÒ pacem amamus & otium, vt vel in ipsó armorũ fremitu, Martisq; furore *Togam* sumere audeamus. *Sua*, vt est in veteri prouerbio, *vnicuique Minerua*: nobis, Togæ addictis, etiamsi omnia ad arma spectent, Togam tamen tractare, & licet, & libet.

Ceterùm & in ipsa Toga bellum offendo: adeò nimirum parua respondent magnis. De tempore, quo Virilem puramve sumebant Romani, certant viri docti. Lipsius ad Tacitum decimoquarto ætatis anno eam pueris dari consueuisse, probare contendit ex eodem ferè Tacito xij. Annal. vbi hæc habentur: *Ti. Claudio quintùm Ser. Cornelio Orfito Coss. virilis toga Neroni maturata.* his verò Coss. Neronem xiv. inijsse annum, liquidò constat. natus enim fuit anno Vrbis conditæ DCCXC. Claudius verò & Orfitus consulatum gessefunt anno DCCCIII. Tacito præferendus Tertullianus, qui lucem rei affert haud exiguam; fidem certè summam ac singularem: *Ethnici* (inquit lib. Virg. Veland.) *feminas*

Digitized by Google

nas quidem a XII. *annis, masculos verò a duobus amplius ad negotia mittunt.* Hoc autem aliud est nihil, quàm togam virilem dare: nam prætexta indutis ne prodire quidem licebat in forum, magistro semper adhærentibus, a quo ad bonas artes informarentur. Virili autem accepta, priuata simul ac publica suscipere negotia licere videbatur. Vnde ea toga in solùm *Virilis* dicta est, quòd eam induti in virorum album relati viderentur: non solùm *Pura*, quòd alba esset, nulla ei purpura, nullove purpureo limbo prætexto: sed etiã *Libera*, quòd ea sumpta adolescentes a pædagogi latere, cui semper ad eam vsque diem hæserant, quasi libertatem adepti, ad negotia discederent. His accedit vetus Ho-

Digitized by Google

ratij interpres, a Lipsio productus: *Nobiles pueros prætexta veste sub disciplina vsque ad annũ* XIV. *vsos.* Quod si adolescentes vsque ad annum XIV. prætexta vsi sunt, iam tunc eam exutos, virilem induisse perspicuum est.

At verò Sigonius XVII. anno Virilem sumi consueuisse, ex Suetonio in Augusti Vita perspicuè intelligi posse credit: huius hæc sunt verba: *Duodecimum annum agens* (Augustus) *auiam Iuliam defunctam pro concione laudauit: quatriennio post virili toga sumpta militaribus donis triumpho C. Cæsaris Africano donatus.* Apertiùs id conijcere possumus ex Valerio: apertiùs, inquam, quia reuerà ex Suetonio solùm liquet, Octauium eo anno togam accepisse; id verò num ex con-

consuetudine ac lege, an potius ex arbitrio, inde suspicari, ne dum certò scire, non possumus. Fieri enim potuit, vt per morem ac legem prius licuerit; sed, quia non libuit, distulit in annum XVII. In quo sane peccant Sigonius, Manutius, ceteriq; nobiles antiquarij, sibi ex hoc vno Suetonij loco persuadentes, initium anni XVII. fuisse virili togæ sumendæ constitutum. Ex Valerio igitur planè conijcio, nec acceptam, nec accipi ante eum annum licuisse. lib. V. cap. IV. hæc habet verba: *M. Cotta eo ipso die, quo togam sumpsit virilem, protinus, vt e Capitolio,* vbi dabatur toga, *descendit, C. Carbonem, a quo pater eius damnatus fuerat, postulauit, protr actumq; reum iudicio afflixit, & ingenium & adolescentiam*

præclaro opere auspicatus. Ex quo sanè intelligimus, Cottæ nihil potius fuisse, nihil antiquiùs, quàm virilem sumere, vt Carbonem accusare, eiusq; persequi iniurias posset, cum statim eo ipso die, quo togam sumpsit virilem, eum accusauerit. Prius ergo eam non sumpsit, quia prius nõ licuit: si enim licuisset, accepisset vtique, vt paternas iniurias vlcisceretur. Porrò autem M. Cottam XVII. tunc annum inijsse, ex eo coniecto, quòd *Postulauerit*. nam, vt est apud Vlpianum de Postulan. *Minorem decem & septem annis Prætor prohibet postulare*. Si ergo M. Cotta Carbonem postulauit, XVII. egisse annum necesse est. itaque ex instituto, aut lege XVII. anno Virilis toga sumebatur.

Magna profectò auctorum varietas

Digitized by Google

rietas, summa dissensio, quam nullus (miror) componere aggressus est. Quid igitur? An aliud alio tempore in more positum? Haud vana est, haud futilis mea hæc coniectura: fulcitur enim Ciceronis loco in Oratione pro Cœlio: *Nobis quidem olim annus erat vnus ad cohibendum brachium toga constitutus*; hoc est, vt ipse interpretor, nobis pueris, aut patrum nostrorum ætate annus erat vnus ad sumendam virilem togam constitutus. nam prætexta, quam ante virilē induebant pueri, nō adeò demissa ac protracta erat, non adeò longa lataquè, vt brachio eam colligere oporteret. At virilis, cū longiùs deflueret, latiùs pateret, ac multùm laciniosa esset, brachio manuq; colligenda erat, & in tergū reijcienda.

Digitized by Google

Habes hìc exemplum Capitolinæ statuæ, quæ Marij esse creditur, imò & aliarum sexcentarum, quæ Romæ sunt vbique locorum, in qua vide togæ amplitudinem, vide longitudinem, sinus, lacinias, manu collectas, reiectasq; in tergum. Vide cohibitum brachium, implicatumq; ità, vt promptè huc illuc verti non possit. Verè igitur, cum sumebatur toga, vnà brachium cohibebatur. Ergo si olim ad cohibendum brachium, etiam ad sumendam Togam annus erat vnus constitutus. Iam si *Olim* status erat & constitutus annus, sequitur, vt alijs temporibus incertus fuerit, minimèq; constitutus. Ergo *Aliud alio tempore in more positum*.

PLEBS,

PLEBS, PATRICIVS A. Gellius illustratus, aduersus Lipsium defensus, & obiter de A. Gellij nomine.

CAP. II.

Ad Petrum Puteanum, Nobilem Parisinum.

EA Plebis diffinitio, quæ ex Capitone tradita est ab A. Gellio, adeò torsit doctissimorum ingenia virorum, vt vel Iustus Lipsius, rerum antiquarum scientissimus, non modò hæsitauerit, sed grauiter etiam offenderit. Nam Epist. LV. primæ centuriæ selectæ, Antuerpiæ apud Plantin. impressæ 1586.

Digitized by Google

1586. rescribens Vuiltio, qui hac de re cum consuluerat, hæc post multa de A. Gellio habet verba: *Illud lib. x. cap. xx. Plebs verò dicitur, in qua gentes Ciuium Patriciæ non insunt, obscurum mihi, imò falsum. Omnesne in Plebe, qui non sunt Patricij? Vniuersi ergo Equites, & plerique e Senatu Plebs sunt.* Hæc Gellius, hæc Lipsius. circa quæ eò diligentiùs versandum est, quò non solùm obscurior, sed etiam præclarior cognitio est. Cum verò vniuersa rei scientia ex Ciuium partitionibus maximè pendeat, eas primò hìc breuiter perstringere necesse est.

Populum Romanum iam inde a primordio Vrbis bifariam partitum fuisse animaduerto. primò enim; diuidebantur ita ciues Romani;

mani , vt alij Senatores eſsent, Equites alij, alij De plebe. Huius diuiſionis auctor cenſetur Romulus: is enim Senatum conſtituit, Equites legit, & Plebem ab his ſecreùit. De Senatu conſtituto præſto ſunt auctores maiorum gentiũ, Liuius, Dionyſius, Plutarchus, Salluſtius, Velleius, ceteri fide digniſſimi. Hi omnes centum, vt notum eſt, pluresvè homines a Romulo ſelectos ſcribunt, quorum conſilio atque prudentia rerum publicarum gubernacula tractarentur: eoſq́ue ab ætate Senatores, quaſi ſeniores; a munere Patres appellatos. De Equitibus electis, Equeſtriq; ordine inſtituto ijdem ſunt auctores. Et Liuius quidem, *Trecentos*, ait, *Romulus ad cuſtodiam corporis, quos Celeres nominauit, non*

Digitized by Google

in bello solùm, verùm etiam in pace habuit. Et Festus aperte docet, quos Romulus Celeres, aut Trossulos alij Reges, eos deinde Equites nuncupatos fuisse. Eius hæc sunt verba: *Celeres antiqui dixerunt, quos nunc Equites dicimus a Celere, Remi interfectore, qui initio a Romulo ijs præpositus fuit, qui primitus electi fuerunt ex singulis curijs deni: ideoque omnino trecenti fuerunt.* Et alibi, *Trossuli*, inquit, *Equites dicti, quòd oppidum Tuscorum Trossulum sine opera peditum ceperunt.* Iam verò reliqua omnis ciuium multitudo, quæ nimirum neque in Senatoriũ ordinem, neque in Equestrem ascita fuit, Plebis nomen sibi vendicauit. Tripartitus ergo est vniuersus populus Romanus in Senatores, Equites, De plebe. Vnde Ausonius.

Mar-

Martia Roma triplex Equitatu, Plebe, Senatu.

Ceterùm ne illud quidem silentio prætereundum videtur (conducit enim maximè huic argumento) tres hasce ciuium partes, siue ordines censu, exactis Regibus, constitutos fuisse. Docet hoc Seneca Declam. lib. 2. *Senatorium gradum census ascendere facit, census Romanum Equitum a Plebe discernit.* Senatorium autem censum tradit Suetonius in Augusto his verbis: *Senatorium censum ampliauit, & pro octingentorum millium summa duodecies HS. taxauit, suppleuitq́ non habentibus.* Itaque ante Augusti Principatum senatorius census erat xx. millium nummorum aureorum, post verò xxx. millium. Porrò autem equestrem declarat

clarat idem Suet. in Iulio Cæſare; atque ſimul plebeium innuit Horatius in Epiſtolis.

Si quadringentis ſex ſeptem millia deſint, Plebs eris.

Rectè igitur ſubducta ſumma equeſtris cenſus quadringentorum millium HS. erat: plebeius verò eo tenuior. quamuis reuerà nullus plebi cenſus conſtitutus fuerit. nam, ad hoc, vt aliquis in plebem cenſeretur, hoc eſt, in tertium infimumq; ordinem, nullius pecuniarum ſummæ ratio habebatur: hoc ipſo, quòd nec in Senatorium, nec in Equeſtrem ordinem pecuniæ caritate referretur, neceſſariò relinquebatur in Plebe. Atque hæc eſt prima ciuium Romanorum partitio in Senatores, Equites, De plebe, cenſu cunſtituta.

Digitized by Google

Secundò verò diuidebantur ciues Romani (confusis, & quasi neglectis ordinibus) in Patricios, & Plebeios. Illi dicebantur, quicumque a centum Patribus, a Romulo in Senatum primò lectis, alijsq; deinde adscriptis siue ab eodem Romulo, siue ab alijs Regibus, aut etiam a Bruto, originem duxerunt. Plebeij verò ceteri omnes, qui neque in Senatum tunc lecti, neque ab eis oriundi fuerunt.

Hæc ciuium Romanorum partitio adeò conducit rerum antiquarum scientiæ, vt huius ignoratione Leges, Magistratus, Sacerdotia, aliaq; aut penitus ignoremus, aut subobscurè intelligamus. Et sanè qui fieri potest, vt quispiam aut Sacratam aut Sacratas Leges intelligat, hanc si ignoret partitionem?

Digitized by Google

nem? Quomodò Corneliam de Connubijs, Publiliam de Magistratibus, Liciniam & Ogulniam de Sacerdotijs, ceterasquè patriciorum ac plebeiorum iura aut dirimentes, aut communicantes assequetur? Quomodò Ædiles Curules, quos e plebeis creari nefas erat; Ædiles Plebis, quos e plebe creari iusserunt leges? Quomodò Inrerregem, Flamines maiores, Dialem, Martialem, Quirinalem; Regem Sacrificulum, Saliosq; intelliget? Nonne e solis patricijs creabantur? Nonne soli plebeij excludebantur? Omitto Consulatum, Præturam, Censuram, aliosq; curules magistratus, ad quos Patricijs dumtaxat longa & continuata annorum serie aditus patuit: Vnus ille sacrosanctus magistra-

Orat. ad Cæl. hæc ſunt verba: *In duas partes ergo ciuitatem diuiſam arbitror, ſicuti a majoribus accepi, in Patres & Plebem*. Ratum igitur ex his omnibus, firmumq; eſt, non ſolùm dupliciter partitum fuiſse populum Romanum; primò bifariam in Patricios, & Plebeios; deinde tripartitò in Senatores, Equites, de Plebe: verùm etiam alterius diuiſionis partes ita ab alterius membris ſeiunctas eſse, vt illi cum hac, huic cum illa nihil omnino commune ſit. Ergo cum de patricio loquimur, deq; plebeio, ſecedunt ſenatores, ſecedunt equites, ipſaque-met plebs, ſiue, vt veriùs loquar, ciues ipſi de plebe (nam longè aliud eſt de Plebe eſse, & Plebeium: quod etſi ex ijs, quæ dicta ſunt, conijci poteſt haud obſcurè, infe-
riùs

riùs tamen clariùs innotescet.)
Hæc adijcere necesse habui longiuscula accurataq; indagatione, vt quæ Gellius dixit, quæque Lipsius obiecit, vnicuique liceat diiudicare.

Plebs verò dicitur, in qua gentes ciuium patriciæ non insunt, rectè sanè, & omnino ad veritatem. Nã qui patres aut patricij non sunt, plebem, aut plebeios esse necesse est. Diuisus namque fuit populus Romanus in Patres & Plebem: adeò vt nullus esset ciuis, qui vel plebeius non esset, vel patricius.

Habemus itaquè quod maximê optabamus, firmum ratumq; Gellij enunciatum: quæ verò obiectat Lipsius modò examinemus. Duo sunt, quæ tanquam absurda ab hoc obijciuntur A. Gellio; si plebs

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ea esset, in qua gentes ciuium patriciæ non insunt; *Et vniuersos Equites esse Plebeios, & plerosque etiam e Senatu*. Quæ, cum eruditionem contineant non vulgarem, paulò diligentiùs a me sunt expendenda.

Et quidem si ex Lipsio quærerem, cur primum illud e Gellio sequatur, nempe vniuersos equites esse plebeios, si Plebs ea esset, quæ ab eo definitur: respondebit profectò, Quia nullus Eques est Patricius. neque enim posset aliter respondere. Sed errat toto cœlo. nam complures equites esse patricios, illud primò argumento est. quòd patriciorum non pauci eò pecuniarum non peruenerint, vt octingentorum millium HS summam explerent. Hos in senatum

lege-

Digitized by Google

legere non licebat: in equestrem igitur ordinem, si pecunia & gratia apud Censores pollerent, censebantur. Quinimo apud Ciceronem constat in Orat. pro Murena, Ser. Sulpicij Rufi patrem & equestri loco natum, & patriciũ fuisse. Et apud Liuium lib. 39. scriptum est, C. Claudium Neronem, eum, qui anno V. C. DXLVI. cùm M. Liuio Salinatore Consul fuit, inter patricios natum, meruisse tamen equum publicum. Quid? Non patricij modò, verùm ipsi etiam plebeij in equestrem ordinem relati fuerunt. Liquet hoc apertissimè ex Liuio Salinatore, quem nominaui. Is enim ex plebeio natus ad equestrem ordinem euectus fuit. Liquet & ex Cicerone, plebeio homine (nam Tullia gens in quatuor

Digitized by Google

ea esset, in qua gentes ciuium patriciæ non insunt; *Et vniuersos Equites esse Plebeios, & plerosque etiam e Senatu*. Quæ, cum eruditionem contineant non vulgarem, paulò diligentiùs a me sunt expendenda.

Et quidem si ex Lipsio quærerem, cur primum illud e Gellio sequatur, nempe vniuersos equites esse plebeios, si Plebs ea esset, quæ ab eo definitur; respondebit profectò, Quia nullus Eques est Patricius. neque enim posset aliter respondere. Sed errat toto cœlo. nam complures equites esse patricios, illud primò argumento est. quòd patriciorum non pauci eò pecuniarum non peruenerint, vt octingentorum millium HS summam explerent. Hos in senatum

lege-

legere non licebat: in equestrem igitur ordinem, si pecunia & gratia apud Censores pollerent, censebantur. Quinimo apud Ciceronem constat in Orat. pro Murena, Ser. Sulpicij Rufi patrem & equestri loco natum, & patriciũ fuisse. Et apud Liuium lib. 39. scriptum est, C. Claudium Neronem, eum, qui anno V. C. DXLVI. cùm M. Liuio Salinatore Consul fuit, inter patricios natum, meruisse tamen equum publicum. Quid? Non patricij modò, verùm ipsi etiam plebeij in equestrem ordinem relati fuerunt. Liquet hoc apertissimè ex Liuio Salinatore, quem nominaui. Is enim ex plebeio natus ad equestrem ordinem euectus fuit. Liquet & ex Cicerone, plebeio homine (nam Tullia gens in quatu-

Digitized by Google

ea esset, in qua gentes ciuium patriciæ non insunt; *Et vniuersos Equites esse Plebeios, & plerosque etiam e Senatu.* Quæ, cum eruditionem contineant non vulgarem, paulò diligentiùs a me sunt expendenda.

Et quidem si ex Lipsio quærerem, cur primum illud e Gellio sequatur, nempe vniuersos equites esse plebeios, si Plebs ea esset, quæ ab eo definitur; respondebit profectò, Quia nullus Eques est Patricius. neque enim posset aliter respondere. Sed errat toto cœlo. nam complures equites esse patricios, illud primò argumento est. quòd patriciorum non pauci eò pecuniarum non peruenerint, vt octingentorum millium HS summam explerent. Hos in senatum lege-

legere non licebat: in equestrem igitur ordinem, si pecunia & gratia apud Censores pollerent, censebantur. Quinimo apud Ciceronem constat in Orat. pro Murena, Ser. Sulpicij Rufi patrem & equestri loco natum, & patriciũ fuisse. Et apud Liuium lib. 39. scriptum est, C. Claudium Neronem, eum, qui anno V. C. DXLVI. cùm M. Liuio Salinatore Consul fuit, inter patricios natum, meruisse tamen equum publicum. Quid? Non patricij modò, verùm ipsi etiam plebeij in equestrem ordinem relati fuerunt. Liquet hoc apertissimè ex Liuio Salinatore, quem nominaui. Is enim ex plebeio natus ad equestrem ordinem euectus fuit. Liquet & ex Cicerone, plebeio homine (nam Tullia gens in quatuor

Digitized by Google

Secundò verò diuidebantur ciues Romani (confusis, & quasi neglectis ordinibus) in Patricios, & Plebeios. Illi dicebantur, quicumque a centum Patribus, a Romulo in Senatum primò lectis, alijsq; deinde adscriptis siue ab eodem Romulo, siue ab alijs Regibus, aut etiam a Bruto, originem duxerunt. Plebeij verò ceteri omnes, qui neque in Senatum tunc lecti, neque ab eis oriundi fuerunt.

Hæc ciuium Romanorum partitio adeò conducit rerum antiquarum scientiæ, vt huius ignoratione Leges, Magistratus, Sacerdotia, aliaq; aut penitus ignoremus, aut subobscurè intelligamus. Et sanè qui fieri potest, vt quispiam aut Sacratam aut Sacratas Leges intelligat, hanc si ignoret partitionem?

Digitized by Google

nem? Quomodò Corneliam de Connubijs, Publiliam de Magistratibus, Liciniam & Ogulniam de Sacerdotijs, ceterasquè patriciorum ac plebeiorum iura aut dirimentes, aut communicantes assequetur? Quomodò Ædiles Curules, quos e plebeis creari nefas erat; Ædiles Plebis, quos e plebe creari iusserunt leges? Quomodò Inrerregem, Flamines maiores, Dialem, Martialem, Quirinalem; Regem Sacrificulum, Saliosq; intelliget? Nonne e solis patricijs creabantur? Nonne soli plebeij excludebantur? Omitto Consulatum, Præturam, Censuram, aliosq; curules magistratus, ad quos Patricijs dumtaxat longa & continuata annorum serie aditus patuit: Vnus ille sacrosanctus magistra-

Orat. ad Cæſ. hæc ſunt verba: *In duas partes ergo ciuitatem diuiſam arbitror, ſicuti a majoribus accepi, in Patres & Plebem*. Ratum igitur ex his omnibus, firmumq; eſt, non ſolùm dupliciter partitum fuiſse populum Romanum; primò bifariam in Patricios, & Plebeios; deinde tripartitò in Senatores, Equites, de Plebe: verùm etiam alterius diuiſionis partes ita ab alterius membris ſeiunctas eſse, vt illi cum hac, huic cum illa nihil omnino commune ſit. Ergo cum de patricio loquimur, deq; plebeio, ſecedunt ſenatores, ſecedunt equites, ipſaquemet plebs, ſiue, vt veriùs loquar, ciues ipſi de plebe (nam longè aliud eſt de Plebe eſse, & Plebeium: quod etſi ex ijs, quæ dicta ſunt, conijci poteſt haud obſcurè, infe-

riùs

riùs tamen clariùs innotescet.) Hæc adijcere necesse habui longiuscula accurataq; indagatione, vt quæ Gellius dixit, quæque Lipsius obiecit, vnicuique liceat diiudicare.

Plebs verò dicitur, in qua gentes ciuium patriciæ non insunt; rectè sanè, & omnino ad veritatem. Nã qui patres aut patricij non sunt, plebem, aut plebeios esse necesse est. Diuisus namque fuit populus Romanus in Patres & Plebem: adeò vt nullus esset ciuis, qui vel plebeius non esset, vel patricius.

Habemus itaque quod maximè optabamus, firmum ratumq; Gellij enunciatum: quæ verò obiectat Lipsius modò examinemus. Duo sunt, quæ tanquam absurda ab hoc obijciuntur A. Gellio; si plebs

Digitized by Google

ea esset, in qua gentes ciuium patriciæ non insunt; *Et vniuersos Equites esse Plebeios, & plerosque etiam e Senatu*. Quæ, cum eruditionem contineant non vulgarem, paulò diligentiùs a me sunt expendenda.

Et quidem si ex Lipsio quærerem, cur primum illud e Gellio sequatur, nempe vniuersos equites esse plebeios, si Plebs ea esset, quæ ab eo definitur; respondebit profectò, Quia nullus Eques est Patricius. neque enim posset aliter respondere. Sed errat toto cœlo. nam complures equites esse patricios, illud primò argumento est. quòd patriciorum non pauci eò pecuniarum non peruenerint, vt octingentorum millium HS summam explerent. Hos in senatum lege-

legere non licebat: in equestrem igitur ordinem, si pecunia & gratia apud Censores pollerent, censebantur. Quinimo apud Ciceronem constat in Orat. pro Murena, Ser. Sulpicij Rufi patrem & equestri loco natum, & patriciũ fuisse. Et apud Liuium lib. 39. scriptum est, C. Claudium Neronem, eum, qui anno V. C. DXLVI. cùm M. Liuio Salinatore Consul fuit, inter patricios natum, meruisse tamen equum publicum. Quid? Non patricij modò, verùm ipsi etiam plebeij in equestrem ordinem relati fuerunt. Liquet hoc apertissimè ex Liuio Salinatore, quem nominaui. Is enim ex plebeio natus ad equestrem ordinem euectus fuit. Liquet & ex Cicerone, plebeio homine (nam Tullia gens in quatuor

Digitized by Google

diuiſa erat familias: duas patricias, Longos, Tolerones: duas verò plebeias, Deculas, Cicerones) Equeſtris tamen dignitatis, ſi credimus Pediano in Toga Cand. Liquet demũ ex Pompeio Magno, quem tum plebeium fuiſse, tum equum publicum, cum Conſul eſset, ante Cenſores Lentulum & Gelliũ duxiſse ſua manu, docet Plutarchus in eius vita. Itaque liquidò conſtat, & patricios & plebeios equeſtris ordinis fuiſse.

At verò num abſurdũ ſit, quod tanquam abſurdum a Lipſio obiectatur Agellio, *Plerosque e ſenatu plebeios eße*, ambigi poſse videtur haud iniurià. Nam ſummum ampliſſimumq; ordinem, in quem vel naſcente Republica nonniſi ſummi ampliſſimiquè viri relati

rela-

Digitized by Google

relati fuerunt, plebeis hominibus patuisse, consentaneum non videtur. Ceterùm exploratum est, T. Annium Milonem, M. Antonium, M. Tullium, Cn. Pompeium, M. Æmilium Pętum, M. Licinium Crassum, C. Memmium, C. Duillium, M. Catonem, M' Manilium, T. Corũcanium, Q. Cædicium, T. Didium fuisse plebeios: cum a centum pluribusve illis patribus, a Romulo in senatum lectis, alijsve deinde adscriptis originem non duxerint. At eosdem senatores fuisse, Lipsius, vt ingenuus, non dissimulabit. constat enim Ciceronem, Pompeium, Antonium, Crassum, Duillium consulatum gessisse, cuius ferme iure (nam Censorum prætereà lectione opus erat) senatorium ordinem adipiscebantur.

Digitized by Google

tur. Ergo plerosque e senatu plebeios esse, non est, vt putat Lipsius, absurdum.

Sed hìc, Lector, est cur aliquid de Nomine addam eius auctoris, quem defendimus. Apud plerosque viros doctos inualuit opinio, apud Trãsalpinos omnes vsus obtinuit, vt, veteri Auli Gellij nomine repudiato, Agellius appelletur. Ego verò antiquum retinendum esse, nullus dubito. id vt credam, faciunt sex Vaticani codices, impressi libri omnes, & romanus vsus. Etenim, vt hinc exordiar, Agelliam familiam vix, imò ne vix quidem apud Romanos reperies; Gelliam verò apud Ciceronem, Liuium, Dionysium, Valerium, Plutarchum, Asconium, Fastos Capitolinos. Accedit quòd si

Agel-

Agellij nomine gentilicio appellandus est (nam quæ in ıvs desinunt, gentilicia sunt) prænomen ei necessariò imponendum. neque enim fieri potest, vt quispiam prænomine, hoc est, proprio nomine careat. At Agellij prænomen apud neminem videre est aut veterem, aut recentiorem auctorem: ergo necessariò sequitur, vt Aulus sit prænomen, Gellius nomen gentilicium.

Quòd verò ait Lipsius lib. v. Epist. Quæst. viii. ideò Agellium dicendum esse, quòd, auctore Prisciano, *Ab agello fiat agellius*; planè alienum est. Ab agello fiant agellij sexcenti: non recuso: sed nihil hoc ad rem pertinet; nihil ad A. Gellium, Noctium Acticarum scriptorem. nam quòd Priscianus

dicat,

Digitized by Google

dicat, ab agello fieri agellium, solam docet agellij ab agello deriuationem, non verò probat, agelliam esse Romanam familiam; multò minùs auctorem nostrum Agellium dicendum esse. De libris verò manu scriptis, quos Agellium habere, affirmat Lipsius, mirari satis non possum. Vbique locorum inuehitur in ignaros librarios, eorum accusat negligentiam, carpit oscitantiam, qui verba commutent, peruertant sententias, addant, demant, susq; deq; plurima non rarò agant: & tamen hìc non animaduertit exiguum eorum erratum, qui nomina disiuncta vno calami ductu copulant: aut qui puncto medio duo nomina non seiungunt. nam & A.Gellius dempto pũcto fit Agellius. & pũcto ad-
scri-

Digitized by Google

ſcripto migrat in A.Gellium. Neque verò *g.* littera, minuſculo charactere ſcripta, faceſſit negotium. nã in vno eodemq; lib. Vaticano, qui ſolus habet *Agellius*, modò *Agellius* ſcriptus eſt per *g.* minuſculam, modò per maiuſculã, ita, *A Gellij liber quartus*. Vnde cõſtat planè oſcitantes fuiſse librarios, nec de maiuſculis, aut minuſculis litteris, multò minùs de punctis laboraſse. nemo enim non videt, *A Gellij*, interpretandum eſse *Auli Gellij*, & puncto intermedio ſeiungendum, aſsentientibus omnibus alijs Vaticanis libris, quorum plerique habent *Auli Gellij Noctes Atticæ*, prænomine ſcilicet omnibus litteris ſcripto: alij *A. Gellij*, prænomine ex antiquo more exarato per vnicam litteram A. puncto termina-

tam.

tam. Omnino igitur retinenda est vetus nomenclatura, & Aulus Gellius appellandus.

ORDINES ET GENERA
Ciuium Romanorum;
Nobilitas:
Etiam Plebeij verè Nobiles:
Dionysio & Sallustio
Lux Data.

CAP. III.

Ad Fridericum Comitem Vbaldinum.

SVperiori apologiæ veluti appendices hærent, ciuiũ Rom. Ordines & Genera. Nam ex ijs, quæ ibi Gellij defendendi gratia scri-

Digitized by Google

ſcripſimus, fluxerunt nonnulla, quæ ſicuti vulgaria non ſunt, mihi meq; obſtrepunt, vt dici ſolet, in quadriuijs; ita rerum antiquarum ſtudioſis haud iniucunda futura, imò maximè neceſsaria videntur. neque enim hiſtorias, plurimasq; alias veterum ſcriptorum ſententias quiſquam aſsequi rectè poteſt, niſi hæc animaduertat. Ciuium Rom. ordines & genera varijs inter ſe modis cōmiſta eſse animaduerto. Nam quis ſimul eſse poterat

1. Senator, eques, & plebeius: vel
2. Senator, eques & patricius: vel
3. Patricius, & de Plebe: vel
4. Patricius, & Eques: vel
5. Patricius, & Senator: vel
6. Plebeius, & Senator: vel
7. Plebeius, & Eques: vel
8. Plebeius, & de Plebe.

Etenim

Digitized by Google

Etenim Cn. Pompeius, M. Cicero, M. Æmilius Pętus, L. Piso, C. Marius, M. Bibulus, L. Calpurnius, cum non sint a Patribus oriundi, plebeij sint, necesse est. equestrem ordinem assequi potuerunt (specto potius, quod fieri potuit, quàm quod reuerà fuerit. nam in magna antiquitatis caligine vel Lynceus cæcutiret. de Pompeio certum est, eũ fuisse equestris ordinis.) ad amplissimam demũ senatoriã dignitatem cõsulatus aliorumq; beneficio euehi. Ergo simul esse poterãt.

1. Senatores,	Iure Magistratus, & lectione Censorũ.
Equites,	Censu, Censorumquè beneficio.
Plebeij.	Quia non duxerunt originem a patribus.

At

At C. Iulius Cæsar, Q. Fabius Maximus, M. Antonius, L. Sergius, P. Seruilius Priscus, M. Cornelius Maluginensis, P. Scipio, L. Sulla, alijq; e patribus oriundi, non equestrem modò, verùm etiam senatorium ordinem adipisci potuerunt; fuissent igitur

2. Senatores,	Magistratu alijsquè.
Equites,	Iure censûs, Censorumquè lectione.
Patricij.	Progenie a patribus.

Ceterùm si horum aliquis vel pecuniarum caritate, vel ignominia aliqua, vel alia quauis caussa aut non lectus in Senatum, aut lectus quidem, in censu tamen præteritus a Censoribus fuisset, quam-

Digitized by Google

uis eſset patricius, a ſenatorio tamen, equeſtriq; ordine exſulabat. Ergo erat

3. Patritius &	Ortu.
De plebe.	Rei familiaris inopia.

Quòd ſi & patrimonio, & gratia locupletior apud Cenſores fuiſſet, dubio procul meruiſset equum publicum. Igitur fuiſset

4. Patricius &	Origine a patribus.
Eques.	Cenſu, Cenſorumquè lectione.

Iã verò Ser. Sulpicius, M. Æmilius, C. Antonius, L. Iunius, P. Valerius Poplicola, C. Claudius Regillenſis e Patricijs orti, ſi equeſtri ordine præterito neglectoq; in ſenatum ſtatim ſeſe inſinuaſsent, fuiſsent procul dubio

5. Pa-

Digitized by Google

5. Patricij &	Progenie.
Senatores.	Censu, Magistratu, lectione.

At Brutus, Metellus, Rufus, Liuius, Decula, ceteriquè plebeij si consulatus aliorumve gratia in senatum irrepsissent, certè fuissent, vt reuerà eorum plerique fuerunt.

6. Plebeij &	Quia non e patribus oriundi.
Senatores.	Magistratu.

Ijdem si tenuiori fuissent censu, hoc est, octingentorum millium HS. summam eorum patrimoniũ non expleuisset, ad quadraginta tamen millia peruenisset, equo publico donabantur. ergo

7. Plebei &	Eadem de caussa.
Equites.	Censu & lectione Censorum.

Digitized by Google

Quòd si ne equestrem quidem ordinem censûs tenuitate adepti essent, iacebant procul dubio in plebe. Ergo erant

8. Plebeij &	Quia a patribus nō orti.
De plebe.	Rei familiaris inopia.

Iam verò Planè animaduerto, me lectoris menti, qui in antiquitate inuestiganda minùs versatus sit, multas offudisse tenebras. quæ tamen discutientur facilè, duo si animaduertantur. Primum vnumquemquè ciuem Romanum in duplici illa, a me superiori capite allata, populi partitione, quarum altera Ordo, Genus altera dicebatur, conclusum fuisse. Ordine partiti ciues vel Senatores erant, vel Equites, vel De plebe. Genere

vel

Digitized by Google

vel Patricij, vel Plebeij. Quarè Cn. Pompeius ordine Senator erat, Q. Cicero Eques, C. Poppeus de Plebe. Genere verò C. Cæſar Patricius, M. Antonius Plebeius. Ordine, & genere ſimul T. Merenda adhuc pubes ordine de Plebe, genere Patricius; M. Curius Dentatus ordine Eques, genere Plebeius.

Alterum animaduertendum diximus, longè aliud eſse *De plebe, &* *Plebeium*. nam hic eſse dicitur, qui non eſt Patricius; ille qui nec Senator, nec Eques. Plebeius ergo ad Genus ſpectat, de Plebe ad Ordinem. Pompeius itaque Senator eſt, Eques, Plebeius, non de Plebe. Catilina, ſi decoxit, Patricius & de Plebe, Q. Cicero Eques, Plebeius, M. Frater Senator Plebeius, neuter de Plebe. Demum Pop-

Digitized by Google

peus Plebeius, & de Plebe ...

Sed hæc hactenus: Plebeiorum nobilitatem modò examinemus: de qua video non solùm hæsitare vulgus, verùm proceres etiam, ac maiorum gentium Antiquarios. Vulgo quidem, vt arbitror, dubitandi ansam dedit peruagata huius nominis notio. nam hoc ipso, quòd aliquis e plebe natus dicitur, obscurus & ignobilis vulgo censetur. His verò Dionysius imposuisse videtur, qui lib. 2. loquens de populi partitione in Patres & Plebem hæc habet: *Illustres genere, virtute celebres, opibusquè, vt tum ferebant tempora, abundantes secreuit ab obscuris, egenis & humilibus: Inferioris fortunæ homines Plebeios vocauit, potiores verò Patres.* Et Sallust. ad Cæs. de Rep. ord. *Sæpius*

Digitized by Google

in ciuitate ſeceſſio fuit, ſemperquè nobilitatis opes diminutæ, & ius populi amplificatum. Hunc nodum, qui complures nobiles Antiquarios, & eruditione claros (Aleandrum præcipuè) implicauit, perbellè expedit ipſius origo nobilitatis. Hæc apud Romanos ex imaginibus proficiſcebatur: imagines verò ex curuli magiſtratu. Etenim cum quis vel Conſulatum, vel Præturam, vel Aedilitatem curulem, aliumve maiorem magiſtratum adipiſcebatur, ius etiam ſuæ imaginis ponendæ obtinebat. Imagines autem, hoc eſt, celeberrimi alicuius viri (vtor Polibij verbis) artificioſè effictum ſimulachrum in inſigniori domus parte armario ligneo concludebatur, ad memoriam poſteritatemq; prodendam.

Qui ergo, curuli functo magistratu, sui imagines domi positas habebant, ij Noui: qui maiorum suorum, ij Nobiles: qui neque suas, neque maiorum, ij demum Ignobiles censebantur. Quare Liuius: *Ancus Marcius*, inquit, *nobilis vna imagine Numæ*. Et Suetonius in Vespas. *Flauia gens obscura illa quidem, & sine vllis maiorum imaginibus*: Iam complures plebeio loco natos magistratus curules gessisse, imaginesq; proinde, quasi nobilitatis seminarium, posteris reliquisse, tam certum est, quàm quod certissimum. nam ab anno Vrbis CCCLXXXVII. ad vsque extrema reipub. tempora vel ambo, vel alter Consul e plebe creatus semper fuit. eo enim anno L. Sextius, & C. Seruilius Stolo Tribuni plebis

lege

Digitized by Google

lege lata interdixerunt, ne ambo Consules e patribus crearentur. Anno verò CDXVI. Prætor etiam e plebe, acriter repugnante Sulpicio Consule, Q. Publicius Philo primùm creatus fuit; cum antea solis patricijs ad eum magistratum aditus pateret. Censura & ipsa curulis magistratus, plebi communicata fuit anno, si credimus Liuio, CDII. C. Sulpicio Petico, T. Quintio Penno Coss. Omnes demum alios maiores magistratus plebem sibi vendicasse, vt facilè probare possem, ita rem præstarem & minùs necessariam, & omnino exploratam. Si ergo plebeij homines adepti sunt curules magistratus, Imagines posteris reliquisse, necesse est: ac proinde nobilitatis originem ac seminarium.

Sed

Digitized by Google

Sed hoc clariùs innoteſcit apud Aſconiū in Tog.Cand. vbi C. Antonium, & L. Caſſium, Ciceronis competitores, plebeios nobiles appellat: *Sex,* inquit, *competitores in Conſulatus petitione Cicero habuit: duos patricios, P. Sulpicium Galbam, L. Sergium Catilinam: quatuor plebeios, ex quibus duo nobiles, C. Antonium, L. Caſſium Longinum.* Et Liuius lib. 22. apertè meminit plebeiorum nobilium. atque Cicero in Orat. pro Sextio: *P. Sextus,* inquit, *natus eſt homine & ſapiente, & ſancto, & ſeuero: qui cum Tribunus plebis primus inter homines nobiliſſimos factus eſt.* Sed plebeiorum familias accuratè examinemus. Clariſſima eſt, & omnium ferè nobiliſſima Pompeiorum familia, ſeu, vt veriùs loquar, gens Pompeia.

nam

Digitized by Google

nam splendet septem Coss. quattuor magnificentissimis triũphis, Præturis, Ædilitatibus, Censuris: hanc non solùm plebeiam, sed humilem ad annum DCXII. iacuisse, liquet ex Q. Pompeio Consule, cui Metelli & Cæpiones inimici patrem tibicinem exprobrabant. Licinia gens, vt constat ex eodem Licinio, qui primus e plebe Tribunus militum consulari potestate fuit renunciatus an. CCCLIII, plebeia fuit, sed tamen clarissima. nam & Calui, & Luculli, & Crassi, & Murenæ (nam ea gens in has quatuor familias distributa erat) nobiles fuerunt. Et Calui quidem duobus consulatibus, tribunatu militum, equitumq; magisterio. Crassi lõgè nobiliores Caluis, octo nimirum Consulibus, duobus Pon-

tif.

tif. Max. quatuor Censuris, ouatione, ac triumpho. Luculli & ipsi plebeij, ac nobiles. Illud docet P. Licinius Lucullus tribunus plebis anno DCXLIII: hoc L. Licinius Lucullus Consul anno DCII. & M. Licinius Lucullus, qui a M. Terentio Varrone adoptatus, M. Terentius Lucullus dictus est: & L. Licinius Lucullus Consul cum Æmilio Cotta an. V. C. DCLXXIX: cuius nō solùm res gestæ, ac triumphi acti, sed etiam cęnæ piscinæ, villæ vt regii apparatus, splendoris, ac magnificentiæ celebrantur. Cæcilia gens plebeia quidem, sed tamen clara & illustris non Pontificatu solum, Dictatura, ac Censura: verùm multò maximè nouem triumphis, ac viginti Consulibus: adeò vt *Næuius*, vt est apud Asco-

nium,

nium, *Fato Metellos fieri Consules* (nam Metellorum familia e gente Cæcilia fluxit) *dictitaret*. Eam tamen fuisse plebeiam, declarat Q. Cæcilius Metellus tribunus plebis anno DCXCI. qui Ciceronem concione prohibuit. Præterea quis negat, Aurelios, Domitios, Marios, Aelios, Oppios, Minucios, Liuios esse nobiles? Quis eosdem plebeos esse inficiatur?

Neque verò Dionysius, aut Sallustius aduersantur. ambo enim de primis Reipub. imò regni temporibus loquuntur: qua ætate quæ obscuræ, egenæ, & humiles erant familiæ, temporis processu claræ & illustres magistratu, aliorumq; beneficio euaserunt. statim enim atque plebi aditus patuit ad maiores nobilioresq; magistratus (nam

pri-

Digitized by Google

primis Reipub. temporibus omnia penes patres : plebs & imaginibus, & auspicijs carebat , non secus ac serua; &, vt ipsa apud Liuium de se loquitur , *Dijs inuisa*) honorem , gloriam, Nobilitatem sibi comparauit. Quare Liuius lib. 6. *Plebeij , de communicando consulatu agentes , dicunt ex illo in plebem ventura omnia , quibus patricij excellunt , imperium atque honorem, gloriam belli, genus, Nobilitatem* . Sallustius de ijsdem antiquis temporibus apertè loquitur . superiùs enim dixerat , *Antea in patribus summa auctoritas erat, vis multò maxima in plebe.* ergo hæc non protulit de ea , quam degebat, ætate, sed de multò antiquiori .

AN-

ANTIQVAE NVMERORUM Notæ, nunc primùm ex columnæ rostratæ inscriptione restitutæ.

Prisciani & Antiquariorum sententiæ examinantur.

CAP. IV.

Ad Iacobum Puteanum Nobilem Parisinum.

NOn vereor, ne non temeritatis notam effugiam, si de veteribus numerorum notis antiquariorum antiquatis decretis, nouam eas designãdi rationem comminiscar: siue potius vetustam & iam obsoletam quasi a postliminio reuo-

Digitized by Google

reuocem. Nam etsi Paulus Manutius, Aldusq; filius hoc argumentum fusè, ingenioséq; tractarunt, tamen cum adeò difficilis sit rerum antiquarũ perscrutatio, adeò obscura cognitio, vt sæpissimè non modò caligare, verùm etiam cæcutire contingat; si non laudandus, ferendus saltem erit conatus meus. Illud tamen Manutiorum industriæ ingenioq; abrogandum non est, ingeniosissimum esse eorum commentum. nam ex hac nota I. ceteras fluxisse omnes, planè consentaneum videtur. V. enim duæ primæ notæ I. videntur esse infima parte coniunctæ. X. nil aliud, quàm numeri quinarij duæ notæ, in acuto angulo coeuntes. At L. quid est, nisi prima illa nota I. recta & altera prostrata simul

iun-

Digitized by Google

iunctæ? Cui si addideris in summa parte aliam primã notam item prostratam fiet [centum. non enim, inquit Manutius, priscis temporibus pro centum scribebant C. quod ad ætatem nostram permansit: sed [quæ erant tres primæ notæ consociatæ, vna recta, duæ prostratæ cum recta coniunctæ, vna in superiore parte, altera in inferiore. Quingenta verò fecisse videntur addita ad tres notas, quas proximè nominauimus, quarta recta cum duabus prostratis coniuncta hoc modò [ ]. qua figura duplicata factum videtur mille, hoc modo [[ ]. vnde postea librariorum arbitrio & incuria (I), ceterasq; passim obuiam, factas fictasq; credit Manutius.

Ceterùm vt ingeniosum est Ma-

nutij commentum, ita in antiquis libris, lapidibus, nummis, æreis ve tabulis nunquam mihi obſeruatū. Ingenioſum, inquam, &, vt credo, derinatione verum; ſed in vſu non poſitum, monumentis omnibus veteribus id atteſtautibus.

Priſcianus verò auctor & doctrina & antiquitate nobilis, hac de re multa ſcripſit libro de Pond. & Menſ. nonnulla quidem (ingenuè loquor) futilia, & inania, quæ nimirum e Græca accerſiuit, quæq; de origine V. X. L. C. D. ceteriſq; commentus eſt: aliqua autem vero ſimilia, & antiquis monumentis conſentanea, vt inferiùs fiet perſpicuum.

Illud autem affirmare non dubito, veras ac veteres numerorum notas non ex proprio cuiusq; in-

genio

genio & commento, aut ex codicibus antiquis deſumendas eſse, vt hi auctores feciſse videntur; ſed ex ijs quæ ab antiquis ipſis ad noſtra vſque tempora eas fideliter aſseruarunt: hoc eſt, ex lapidibus, nummis, æneiſq; tabulis. Nam ſicuti libri etiam antiquiſſimi quiq; ſexcenties ab incurioſis ignariſq; amanuenſibus deſcripti ſunt, fœdiſſimiq; proinde ac turpiſſimi errores irrepſerunt; ita lapides a temporum iniuria integri ſemel olim exculpta, ſincerè & incorruptè tuentur. Inſcriptiones ergo hac in re fidem omnem ſibi vendicant. Inter has autem vt antiquiſſima, ita fideliſſima cenſetur, quæ olim C. Duilio in foro poſita, indeq; multis ab hinc annis eruta in Capitolio aſseruatur. Et quidem vt hu-

Digitized by Google

huius inſcriptionis antiquitatem ſimul & nobilitatem aſsequaris, ſcias C. Duilium anno Vrbis Cõditæ CDLXXXXIII. Co. primo Punico bello cum Hannibale, Giſconis filio, Carthaginienſium duce claſse ad Liparas dimicaſse, eoq; victo primum Romanorum ducũ naualis victoriæ triumphum duxiſse: columnamq; roſtratam cum honorifica inſcriptione ob res proſperè geſtas a S. P. Q. R. in foro ei poſitam anno CDXCIV. fuiſse. Huius autem columnæ inſcripta baſis anno ſuperioris ſæculi LX. effoſa e Romano foro, & ab Alexãdro Farneſio Cardinali in Capitolium trãſlata, veteres illas ac veras numerorum notas incorruptè cuſtodit. eius hoc eſt exemplum, à me ſumma cura ac fide exſcriptũ.

Digitized by Google

Omnibus & verbis, & numerorum notis fidelissime descriptis, impressisquè: ipsa fides non potuisset fideliùs.

ANO

D. EXEMET. LECIONES

XIMOSQVE, MACISTRATOS.

VEM. CASTREIS. EXFOCIONT. MACEL

VCNANDOD. CEPET. ENQVE: EODEM. MAC...

EM. NAVEBOS. MARID. CONSOL. PRIMOS....

LASESQVE. NAVALES. PRIMOS. ORNAVET. PA..

VMQVE. EIS. NAVEBOS CLASEIS. POENICAS. OM..

VMAS. COPIAS. CARTACINIENSIS. PRÆSENTE...

ICTATORED. OLOROM. IN. ALTOD. MARID. PVC.

OVE. NAVEIS. CEPET. CVM. SOCIEIS. SEPTE...

QVE. TRIRESMOSQVE NAVEIS. X .....

M. CAPTOM. NVMEI. ↀ ↀ ↀ IↃ .....

TOM. CAPTOM. PRAEDA. NVMEI ↂ .....

CAPTOM. AES. ↂ ↂ ↂ ↂ ↂ ↂ ↂ ↂ

ↂ ↂ ↂ ↂ ↂ ↂ ↂ ↂ ↂ ↂ ↂ ↂ ↂ

OQVE. NAVALED, PRAEDAD. POPLO ....

ARTA ...... NVOS ....

Veteres itaque, ſi credimus vetuſtiſſimę huic inſcriptioni, CCVI. annos ante perpetuam Cæſaris dictaturam inciſæ, his vtebantur notis, pro centum C. pro quingentis D. pro mille ↀ. pro centum millibus, quæ ſumma erat, Plinio teſte, apud eos ſupputatio, ↈ. Ex quibus credibili, perſpicua, & vera coniectura ducor, quinque millia hoc modo ſignificaſſe ↁ, externo nēpe ſemicirculo rectæ lineæ coniuncto, interno nulli adhæreſcente: decem millia ſic ↂ, & ſic ↇ quingenta millia, internis, externisq; ſemicirculis eodem, quo in ſuperiore nota, modo ductis. Hoc Priſcianus etiam haud obſcurè innuit, eo tamen diſcrimine, quòd is externū ſemicirculum, quem apoſtrophum vocat, cum recta linea,

quam

Digitized by Google

quam I, literam perperam appellat, cum nota, non litera ſit, non coniungat, ſed hoc modo notet, I). (I).

Iam verò vt notas omnes, apud veteres in vſu poſitas, quiſq; poſſit ſtatim animo concipere, ſic ob oculos ponendas duco.

I.	vnus	1
V.	quinque	5
X.	decem	10
L.	quinquaginta	50
C.	centum	100
D.	quingenta	500
ↀ.	mille	1000
ↁ.	quinque millia	5000
ↂ.	decem millia	10000
ↇ.	quingenta millia	50000
ↈ.	centum millia	100000

Qua quidem in re illud moneo, a prima nota I. vnum ſigni-

Digitized by Google

ficante, adusque quintam. C, centum designantem, cum Manutijs me, cum Prisciano, cum ceteris omnibus ferè sentire: ab ea verò ad extremam vsque ab ijs omnibus longè dissentire. nam & D. & ↀ. ↁ. ↂ. ↇ. ↈ. ex vna duiliana inscriptione innotescit.

Et quãuis Hieronymus Aleander, magno vir ingenio, magnaq; litteratura, & plerique alij inscriptionem interpolatam esse suspicentur: tamen illud certissimum est, antiquissimis temporibus & accuratè interpolatam: & sicuti priscam illam loquendi rationem EX FOCIONT. NAVEBOS. MARID. CESET. OLOROM. summa fide custoditam; ita numerorum notas fideliter incisas.

Neque mihi, vt plerisque, ne-

gotium

gotium facessit, quòd inconstantem habeat ortographiã in PRAEDA. & PRAEDAD. in NAVEBOS & NAVEBOS. in CLASES. & CLASEIS. nam præter quã quod Duilij ætas, diuturnis bellis, imperioq; propagando maximè intenta, negligentiùs literas coluit, interpolatæ non sunt, neque mendosæ æreæ tabulæ Genuensis, legis Thoriæ, Seruiliæ, ac Termensium; lapideum Kalendarium Farnesianum ac Vallense, inscriptioq; Scipionis & Fratrum Arualium: quæ licet sint monumentorum omniũ, aut re, quam continent, aut antiquitate nobilissima; tamen variam habent ortographiam. Et in Genuense quidem lego FLOVIOM, & FLOVIVM bis terve vtraque certè ortographia: POSEDET, &

& POSEDEIT: item NE. NI, & NEI. In fragmento legis Thoriæ MVVCIO, & MVCIO. duplici nempe ac simplici V, sæpius vtrũque. In lege Seruilia ita prorsus IOVDICIVM. IVDICATIO: & inferiùs eadem quidem verba, sed commutata ortographia IVDICIVM. IOVDICATIO. In Thermensium legis fragmento VTI. VTEI. VVTEI. In ærea tabula apud Capranicos idem VTI. VTEI. & VVTEI. prætereà IVS. & IVRE. at sæpius IVVS. In inscriptionibus Fratrum Arualium, VOVEMVS, & VOVIMVS eiusdem planè temporis. In Kalendario Farnesiano ac Vallense diligentissimè a me notata hæc loguntur verba, in illo quidem, MENSIS. IANVAR. in hoc verò, MES. IA-

NVAR.

Digitized by Google

NVAR: nullibi, Lector, erratum fabrile: nam & Mensis & Mesis, addito nempe, ablatoq; N, scribebant antiqui viri docti: &, vt auctor est Velius Longus lib. de Ortographia, *Cicero Foresia, & Magalesia, & Hortesia sine N, litera libenter dicebat*, pro Forensia, Magalensia, & Hortensia: & in Hortensio quidem antiqui penè omnes Græcos imitati, qui ὁρτήσιος scribũt, N, respuebant, vt notat Vrsinus. Tandem ne exemplis sim molestus, Inscriptio Scipionis, Barbati filij, antiquitate omnium planè nobilissima, ætate Duilianæ propinqua, &, omnium iudicio, nunquam interpolata, rem plane declarat: in ea enim legitur accusatiuus casus M, respuens, vt CORSICA. ALERIA. SCIPIONE. pro Corsicam,

Digitized by Google

ficam, Aleriam, Scipionem: & tamen idem casus aliquando M, admittit in LVCIOM. Itaque Duiliana inſcriptio ex inconſtanti ortographia negligenda non eſt, vt moroſis negligitur.

At verò vnde, inquies tanta ortographiæ diuerſitas in allatis præcipuè inſcriptionibus, quæ, vtpote publicæ, ceteris emendatiores eſſe deberent. Triplex, mea ſententia, cauſa eſſe poteſt: prima operariorum hominum inſcitia ac negligentia. Sed, vt verum fatear, in re magni momenti, ac publicá vix eorum aut inſcientiam, aut incuriam ſuſtinere puto erroris culpam: in alijs peruicaciùs non nego. Altera eſt ortographiæ conſuetudo, vſusq; diuerſus, atque diuerſa doctorum virorum opinio, vtra-

vtraque tamen probabilis & vſurpanda. Nomina gentilicia, vt hæc in exemplum adducam, in CIVS, & TIVS deſinentia protulerunt doctiſſimi antiquorum, vt Marcium, Fabricium, Sulpicium; vt Plautium, Horatium, Lucretium. ergo Porcium & Portium, Mucium & Mutium cum legimus in antiquis monumentis, non eſt, cur de mendaci ortographia, fabriliq; mendo ſuſpicemur. in eadem ænea tabula eſt MVCIVS & MVTIVS. de eodem Catone in diuerſis inſcriptionibus legitur PORCIVS, & PORTIVS: vt videre eſt cap. 9. Obſeruo etiam (ne pigeat, obſecro te, Lector, lectionis obſeruationisq; meæ) obſeruo, inquam, non adhuc obſeruatam ortographiam, in monumentis, a mendi ſuſpicione alie-

alienis, *Apsum*, *Optineo*, *Puplicum*, *Apsosuo* per P. omnia, B. reiecto. In lapide Farnesiano, florente imperio & eloquentia Romana inciso, est APSENTI. CONTVLIT, & in inscriptione reperta in Marij trophæis. III. CONSVL APSENS. CREATVS. EST. In Genuensi tabula, a Folieta fidelissimè exscripta, L. Cæcilio, & Q. Mutio Cos. incisa, POPLICVM. In fragmento tabulæ æneæ apud Capranicos, OPTINENT. In sepulcro pyramidato C. Cestij ad portam Ostiensem, OPVS. APSOLVTVM. ita prorsus cum P, litera, quam in B, qui inscriptionem exscripserunt, nimis oscitanter cõmutarunt. Hæc non sunt errata fabrilia (quis enim sibi persuadet, in exigua, ac paucorum verborum

in.

Digitized by Google

inſcriptione, celebri ac magnifico operi palmaribus litteris adſcripta, adeò negligentes fuiſſe operarios, adeò oſcitantes operi præfectos, vt alienam ac fœdam appegerint ortographiam?) non ſunt, inquam, errata fabrilia, ſed vſu recepta ſcribendi ratio. Tertia cauſa eſt, quia non rarò eodem, quo pronunciabant, modo ſcribebant. exempla obſeruo in lapidibus, nummis, & æneis tabulis. In lapide in Pantheo, olim a me diligenter exſcripto, legitur FEELIX. duplici E: nempe quia eam litteram duplici tempore, vt ita loquar, efferebant, ac proinde duplicare pronunciatione videbantur, ideoq; geminatam verè expreſserunt. Eandem orthographiam obſeruo in alio lapide, in quo eſt HONOREEM.

In

Digitized by Google

In Eborensi municipio, in domo Q. Sertorij celeberrimi ducis, ac ciuis Romani lapis extat, in quo legitur, *Pro salute & incolumitate* DOMVVS *Q. Sertorij*. Scipionis verò Barbati filij inscriptio, superiùs laudata, huic rei lucem affert haud exiguam: ibi enim legitur, CEPIT. CORSICA. ALERIAQVE. VRBE. &c. hoc est, Cepit Corsicam Aleriamq; vrbem. Kalendarium vetus Farnesianum habet FABA. SERENTES, & inferiùs OLIVA. LEGENT. hoc est, Fabam serentes, & Oliuam legent. Cur, inquies, hoc portentũ in Latina ortographia? nempe quia interdum eodem, vt dixi, quo pronunciabant, modo scribebant. M, littera obscurè sonat, imò, vt aiunt veteres grammatici, & notant

Alean-

Digitized by Google

Aleander ac Sirmondus, mugit intra os, atque interiùs compressis labris coërcetur, & quodammodò nõ profertur, vt est apud Quintilianum lib. 9. cap. 4. Ergo cum scriptio interdum pronunciationem imitetur, facillimè factum est, vt M. omissa fuerit, &, vt ita dicã, in fabri scalpro lateat, vt in loquutione labris coërcita in ore delitescit. Iam verò in nummis non rarò VAALA obseruaui & VAARVS. In fragmentis æneis veterum legum MVVCIVS. PEQVVNIA. PEQVLATVV. In Genuensi tabula ARBITRATVV. In Capranica AA. CETERIS. IVVS. VVTEI.

Iam vt ad rem propositam reuertamur, ratum est, diuersam ortographiam non probare, Duilianam

nam inſcriptionem aut interpolatam eſſe (quod tamen obſtinatè nō inficiar) aut, (quod omnino prorſus nego,) mendosè interpolatam, atque aliena a conſuetudine vſuq; Latino a fabrorum inſcitia, negligentiaq; eorum, qui operi præerant, inſcripta.

ANTIQVARVM MVLIERUM Romanarum Nomina: Prænomine Eas Inſignitas: Ciceroni, Feſto, Varroni, Inſcriptionibus Lux Data.

CAP. V.

Ad Leonem Allatium.

RERVM antiquarum cognitio, vt omnium ferè iucundiſſi-

Digitized by Google

diſſima eſt, ingenuoquoque, imò Principe homine digniſſima; ita valde obſcura, ſummisq; nodis implicata. Nec profectò mirum. nam ſi leges ipſas, monumentaq; reipublicæ, quæ, vt temporum iniurias effugerent, æternaq; eſsent, in æs, metallum duriſſimum inciſa fuerunt; tandem labefactauit, & confecit vetuſtas: non eſt, cur miremur, inſtituta ac mores, non lapidibus aut metallis, ſed infirmæ fugaciq; conſuetudini commendata, vel omnino interijſse, vel labefacta ad ætatem noſtram peruaſiſse. Nominum verò ratio hoc prætereà peculiare habet, vt variari, commutariq; ad cuiuſque libidinem liceat. Quare ferendi ſunt quicunque *De Nominibus* hactenus ſcripſerunt, ſi in re lubrica & obſ-

Digitized by Google

cura vel ambigant, vel offendant. Ego autem, etsi agrestioribus musis ac medicinę addictus, exclususq; senatu cætuq; illo, ad eius tamen quasi Tribunus plebis limina stare, eorumq; S. C. intercedere, nunc audeo. Neque Robortellus suo *de Nominibus* libello, neque Castalio Disputatione sua *Aduersus Prænominis Feminarum Assertores* me reuocat ab hoc audendo; imò verò magis magisq; impellit & incitat. Aio itaque Romanas feminas prænomine insignitas: aio, proboq; adeò apertè, vt apertiùs nihil desiderare quisquam possit. Sagunti hæc extat inscriptio

VALERIVS. MAXIMVS

TI. AELIA. M. F

Hoc est, Valerius Maximus Tiberia Aelia Marci filia. quam inscriptio-

ptionem vetuſtiſſimam eſſe, res, qua de agitur, & præſertim breuitas atteſtatur. auctor enim eſt Antonius Auguſtinus, breuitatem certiſſimũ eſſe antiquitatis argumentum. *Alaquas* Hiſpaniæ ex Grutero in ædibus Agulniorum Publia & Mania prænomina leguntur.

2. P. L. F. POSTV
MENIA
M. AVRELIAE
B. M. F.

Hoc eſt, Publia, Lucij filia, Poſtumenia Marcae Aureliae bene merenti fecit. & Patauij Lucia.

L. AELIA. L. F. . . .
DECRETO: DEC . . .
LOCVS. SEPVLT. . .
PRAEFECTVRA. . .
STATVAM. MARMOR . . .
VIVA. FECIT. SIBI

Digitized by Google

Romæ prope ædem D. Marcelli
Tiberia.

. . . .

II. FLAVIAE . . . . . .

. . . . GIAE. GALATIA. . .

CONIVGI. KARISSIMAE

FECIT

Et in hortis olim, vt refert Aldu
Fabiani Montij, vbi Caia

DIS. MANIBVS

C. IVLIAE. IOLES

IVLI. VMBRI. LIB

CN. SEIVS. CRISPVS

CONIVGI. SVAE. BENE

MERENTI. FECIT.

hoc est, Dis Manibus, Caiae Iuliae & in hac inſcriptione duo animad uertione digna obſeruo: alterum CAIA prænomen nõ omnibus fuiſ ſe mulieribus commune: alioqui enim fœminarum complures duobus

bus prænominibus vſæ fuiſſent: quod quàm ſit alienum ab antiquitatum obſeruatione, notiſſimum eſt. Alterum, falſum eſse, quod ſcribunt antiquarij, Caia prænomen inuerſa littera Ɔ ſcribendum eſſe. Fateor, ea, qua dicunt, ratione ſæpe ſcribi; ſad ſæpius C cõſequentes litteras ſpectante. Et illam quidem ſcribendi rationem in libertorum libertarumq; monumentis hac ratione, EVTYCHES. Ɔ. L. hanc verò in ingenuis ac liberis obſeruo; vt in allata inſcriptione videre eſt.

Extra Tarraconem eſse ferunt epigramma, in quo Lucia.

L. AMENIO. L. F
GAL. SATVRNINO
AED. II VIR. FLAM
P. H. C
LVCIA. VALERIA

Romæ prope ædem D. Marcelli.

Tiberia.

. . . .

TI. FLAVIAE . . . .

. . . . CIAE. GALATIA. . . .

CONIVGI. KARISSIMAE

FECIT

Et in hortis olim, vt refert Aldus, Fabiani Montij, vbi Caia

DIS. MANIBVS

C. IVLIAE. IOLES

IVLI. VMBRI. LIB

CN. SEIVS. CRISPVS

CONIVGI. SVAE. BENE

MERENTI. FECIT

hoc eſt, Dis Manibus, Caiae Iuliae, & in hac inſcriptione duo animaduerſione digna obſeruo: alterum CAIA prænomen nõ omnibus fuiſſe mulieribus commune: alioqui enim feminarum complures duobus

bus prænominibus vſæ fuiſſent: quod quàm ſit alienum ab antiquitatum obſeruatione, notiſſimum eſt. Alterum, falſum eſse, quod ſcribunt antiquarij, Caia prænomen inuerſa littera Ɔ ſcribendum eſſe. Fateor, ea, qua dicunt, ratione ſæpe ſcribi; ſad ſæpius C cõſequentes litteras ſpectante. Et illam quidem ſcribendi rationem in libertorum libertarumq; monumentis hac ratione, EVTYCHES. Ɔ. L. hanc verò in ingenuis ac liberis obſeruo; vt in allata inſcriptione videre eſt.

Extra Tarraconem eſse ferunt epigramma, in quo Lucia.

L. AMENIO. L. F.
GAL. SATVRNINO
AED. II VIR. FLAM
P. H. C
LVCIA. VALERIA

Romæ prope ædem D. Marcelli. Tiberia.

. . . .

TI. FLAVIAE . . . . . .

. . . . CIAE. GALATIA. . . .

CONIVGI. KARISSIMAE

FECIT

Et in hortis olim, vt refert Aldus, Fabiani Montij, vbi Caia

DIS. MANIBVS

C. IVLIAE. IOLES

IVLI. VMBRI. LIB

CN. SEIVS. CRISPVS

CONIVGI. SVAE. BENE

MERENTI. FECIT

hoc eſt, Dis Manibus, Caiae Iuliae, & in hac inſcriptione duo animaduerſione digna obſeruo: alterum CAIA prænomen nō omnibus fuiſſe mulieribus commune: alioqui enim feminarum complures duobus

bus prænominibus vſæ fuiſſent: quod quàm ſit alienum ab antiquitatum obſeruatione, notiſſimum eſt. Alterum, falſum eſse, quod ſcribunt antiquarij, Caia prænomen inuerſa littera Ↄ ſcribendum eſſe. Fateor, ea, qua dicunt, ratione ſæpe ſcribi; ſad ſæpius C cõſequentes litteras ſpectante. Et illam quidem ſcribendi rationem in libertorum libertarumq; monumentis hac ratione, EVTYCHES. Ↄ. L. hanc verò in ingenuis ac liberis obſeruo; vt in allata inſcriptione videre eſt.

Extra Tarraconem eſse ferunt epigramma, in quo Lucia.

L. AMENIO. L. F
GAL. SATVRNINO
AED. II VIR. FLAM
P. H. C
LVCIA. VALERIA

Romæ prope ædem D. Marcelli.
Tiberia.

. . . .

TI. FLAVIAE . . . .

. . . CIAE. GALATIA. . . .

CONIVGI. KARISSIMAE

FECIT

Et in hortis olim, vt refert Aldus, Fabiani Montij, vbi Caia

DIS. MANIBVS

C. IVLIAE. IOLES

IVLI. VMBRI. LIB

CN. SEIVS. CRISPVS

CONIVGI. SVAE. BENE

MERENTI. FECIT

hoc est, Dis Manibus, Caiae Iuliae, & in hac inscriptione duo animaduersione digna obseruo: alterum CAIA prænomen nõ omnibus fuisse mulieribus commune: alioqui enim feminarum complures duobus

bus prænominibus vsæ fuissent: quod quàm sit alienum ab antiquitatum obseruatione, notissimum est. Alterum, falsum esse, quod scribunt antiquarij, Caia prænomen inuersa littera Ɔ scribendum esse. Fateor, ea, qua dicunt, ratione sæpe scribi; sad sæpius C cõsequentes litteras spectante. Et illam quidem scribendi rationem in libertorum libertarumq; monumentis hac ratione, EVTYCHES. Ɔ. L. hanc verò in ingenuis ac liberis obseruo; vt in allata inscriptione videre est.

Extra Tarraconem esse ferunt epigramma, in quo Lucia.

L. AMENIO. L. F
GAL. SATVRNINO
AED. II VIR. FLAM
P. H. C
LVCIA. VALERIA

Digitized by Google

cura vel ambigant, vel offendant. Ego autem, etsi agrestioribus musis ac medicinę addictus, exclususq; senatu cætuq; illo, ad eius tamen quasi Tribunus plebis limina stare, eorumq; S.C. intercedere, nunc audeo. Neque Robortellus suo *de Nominibus* libello, neque Castalio Disputatione sua *Aduersus Prænominis Feminarum Assertores* me reuocat ab hoc audendo; imò verò magis magisq; impellit & incitat. Aio itaque Romanas feminas prænomine insignitas: aio, proboq; adeò apertè, vt apertiùs nihil desiderare quisquam possit. Sagunti hæc extat inscriptio

VALERIVS. MAXIMVS

TI. AELIA. M. F

Hoc est, Valerius Maximus Tiberia Aelia Marci filia. quam inscriptio-

Digitized by Google

ptionem vetustissimam esse, res, qua de agitur, & præsertim breuitas attestatur. auctor enim est Antonius Augustinus, breuitatem certissimũ esse antiquitatis argumentum. *Alaquas* Hispaniæ ex Grutero in ædibus Agulniorum Publia & Mania prænomina leguntur.

2. P. L. F. POSTV
MENIA
M. AVRELIAE
B. M. F.

Hoc est, Publia, Lucij filia, Postumenia Marcae Aureliae bene merenti fecit. & Parauij Lucia.

L. AELIA. L. F. . . . .
DECRETO: DEC . . . . . .
LOCVS. SEPVLT. . . .
PRAEFECTVRA. . . .
STATVAM. MARMOR . . . .
VIVA. FECIT. SIBI

Romæ prope ædem D. Marcelli.

Tiberia.

. . . .

TI. FLAVIAE . . . .

. . . . GIAE. GALATIA . . . .

CONIVGI. KARISSIMAE

FECIT

Et in hortis olim, vt refert Aldus, Fabiani Montij, vbi Caia

DIS. MANIBVS

C. IVLIAE. IOLES

IVLI. VMBRI. LIB

CN. SEIVS. CRISPVS

CONIVGI. SVAE. BENE

MERENTI. FECIT

hoc est, Dis Manibus, Caiae Iuliae, & in hac inſcriptione duo animaduerſione digna obſeruo: alterum CAIA prænomen nō omnibus fuiſſe mulieribus commune: alioqui enim feminarum complures duobus

Digitized by Google

bus prænominibus vsæ fuissent: quod quàm sit alienum ab antiquitatum obseruatione, notissimum est. Alterum, falsum esse, quod scribunt antiquarij, Caia prænomen inuersa littera Ɔ scribendum esse. Fateor, ea, qua dicunt, ratione sæpe scribi; sad sæpius C cõsequentes litteras spectante. Et illam quidem scribendi rationem in libertorum libertarumq; monumentis hac ratione, EVTYCHES. Ɔ. L. hanc verò in ingenuis ac liberis obseruo; vt in allata inscriptione videre est.

Extra Tarraconem esse ferunt epigramma, in quo Lucia.

L. AMENIO. L. F
GAL. SATVRNINO
AED. II VIR. FLAM
P. H. C
LVCIA. VALERIA

 Id

Id est, Lucio Amenio, Lucij filio, Galeria, Saturnino Aedili, Duumviro Flamini ponendum hoc curauit Lucia Valeria.

Patauij in ædibus, vt aiunt, Liuianis Publia.

P. SERVILIAE. VIRG
P. SERVILIA
VIRG. VEST. ET. SIBI
V. F

Hoc est, Publine Seruiliae Virgini Publia Seruilia Virgo Vestalis, & sibi viuens fecit.

Apud Ian. Gruterum idem prænomen videre est.

P. VALENTINAE.

Romæ apud Alexandrum Pichinum e regione ædium Farnesianarum Aula.

Digitized by Google

DIS. M
P. CORFIDIO
SIGNINO
POMARIO
DE. AGGER
A. PROSEVCHA
Q. SALLVSTIVS
HERMES
AMICO · BENEMERENTI
ET. NVMERVM
OLLARVM. DECEM

Et Aquileiæ, vbi Caia

OCTAVIA. C. L. PROCINE
C. OCTAVIA. L. HELENO
CVPITAE. DELIC

Et Romæ in domo olim Ciampolinorum, vbi Lucia.

Digitized by Google

C. CISPI. C. L. NICEPHORI
CRISPI
CISPIAE. C. L. FAVSTAE
L. EVBOTIAE
L. QVARTAE
T. ANNI. T. L. SALICI

Apud Appianum iterum Lucia.

L. BABIAE. ROMANAE
NOBILI. PARDVS. SA
GVNTINVS. AMICVS
AMICAE. OPTIMEQVE
DE. SE. MERITAE
F. C

In villa Egle agri Treuirensis spectatur nobilissimum venerandæ antiquitatis monumentũ (vtor Gruteri verbis) quo nec cis alpes insignius aliud extare existimamus, in quo *Publia* videre est.

D. T.

Digitized by Google

D.T ... SECV..... O..... M
N.... LIS. SECVNDINI
SECVRI. ET. PVBLIAE. PA
CATAE. CONIVGI. SE
CVNDINI. AVENTINI
ET. ISA
CCIO. MODESTO. ET
MODESTINO. MACEDONI
FILIO
ET. IVST ..... SECVNDI
NVS. AVENTINVS. ET
SECVNDI
.... SECVRVS. PAREN
TIBVS. DEFVNCTIS. ET
... VIVENTIAE. EP.....
ERVNT....

Sexaginta ferè aliæ nobis præsto ſunt inſcriptiones, prænomina feminarum præſeferentes: quas cũ inferiùs adſcripturus ſim, hinc reijciam. Prenomina tamen, nominaq; hìc apponenda duxi, ne quiſquam a Caſtalione hac de re ſibi perſuaderi patiatur. Nam hic

au-

auctor tantùm tribuit proprijs obseruationibus, vt iuramento affirmet, nullam omnino reperiri inscriptionem, in qua feminarum prænomen legatur: *Quod si quis* (inquit in libro Aduersus feminarum Prænominis Assertores) *ne iurato quidem mihi fidem habendam censeat, velim ipse singulos lapides inspiciat, notet, obseruet: sic profectò fiet, vt in meam sententiam facilè concedat.* Quæ verò ipse, vetustos lapides ruderaq; voluens adhuc adolescens, obseruaui mulierũ prænomina, hæc sunt

A. Aemilia
App. Aurelia
B. Valentina,i.Burra
C. Atilia
C. Samnia
C. Fuluia
Cn. Seia
Cn. Cocceia

L. Fortunata,
L. Babia
L. Aelia
L. Afrania
L. Aurelia
L. Atilia
L. Cæcilia
L. Domitia; iterum

L.Do-

Digitized by Google

L. Domitia
L. Peducæa; iterum
L. Peducæa
L. Plotia
L. Tertulla
L. Quarta
L. Valeria
M. Aelia
M. Postumia
M. Vlpia
N. Iulia
N. Iunia
P. Aelia; iterum
P. Aelia
P. Accia
P. Aemilia
P. Iulia
P. Liuia
P. Paccia
P. Postumia
Q. Cornelia
Q. Fuluia
Q. Nonia
Q. Salustia
Q. Valeria
Sex. Acinia
T. Attia
T. Iulia
T. Munnia
T. Paternia
T. Domitia
T. Aelia
T. Valeria
V. Atilia, i. Volera

Hæc aliaquè similia obseruaui mulierum prænomina, cum non adhuc Medicinæ sacris initiatus, totus moribus noscendis Populi Romani, institutis, legibus, omniq; antiquitati præclarissimæ Reipublicæ inuestigādæ addictus essem. Neque verò lapidibus dũtaxat no-

I stra

ſtra nititur opinio, ſed antiquorum etiam fulcitur teſtimonijs, Valerij, Feſti, Ciceronis, Varronis, ceterorum. & M. quidem Varronis de Analogia lib. 2. hæc ſunt verba, vulgata quidem apud Antiquarios; ſed (abſit verbo & ſuperbia & iactantia) malè omnino accepta, & perperam intellecta: *In noſtris*, inquit, *nominibus, qui ſumus in Latio, & liberi analogia neceſſaria. Itaque ibi apparet analogia, ac dicitur Terentius vir, Terentia femina, Terentium genus. In prænominibus ideo non fit item, quòd hæc inſtituta ad vſum ſingularia* (ſingularium puto legendum, aut ſingulorum) *quibus diſcernerentur nomina gentilicia, vt a numero, Secunda, Tertia, Quarta: in viris Quinctus, Sextus, Decimus*: Et paulò inferiùs:

riùs:

riùs: *E quibus quædam accidunt feminis proportione appellata, declarant prænomina mulierum antiqua, Mania, Lucia, Postuma*. Hæc Varro, quibus Festus adstipulatur, *Prænominibus*, inquiens, *feminas esse appellatas, testimonio sunt Cæcilia & Tarratia, quæ ambæ Caiæ solitæ sunt appellari: pari modo Lucia & Tertia.* & Valerius lib. x. *Antiquarum mulierum frequenti in vsu prænomina fuerunt Rutilia, Cæsellia, Rodocilla, Mutrulla, Burra: ista prænomina a viris tracta sunt, Caia, Lucia, Publia, Numeria.*

Ceterùm clamitãtes audio Castalionem, Robortellum, Panuinium, aliosq; feminarum prænominibus infensos, priscis tantùm, ijsq; perpaucis vsurpata fuisse prænomina, ex Valerio, Varrone, Fe-

sto

Digitized by Google

ſto intelligi poſſe. Nam Valerius, *Antiquarum*, ait, *mulierum frequenti in vſu prænomina fuerunt.* & Varro, *Prænomina mulierum antiqua Mania, Lucia.* Ergo, inquiunt, ſolæ antiquæ feminæ prænominibus inſignitæ. Longè tamen aliud, atque opinatur Caſtalo, Panuinius ac Robortellus, Valerium & Varronem ſibi velle liquidò conſtat, ſi eorum verba diligentiùs attendantur. Et Varro quidē non de omnibus mulierum prænominibus mentionem facit, ſed de priſcis duntaxat & obſoletis. Etenim alia antiquitus, alia recentioribus temporibus vt viris, ita mulieribus prænomina vſurpata. Agrippa, exempli cauſsa, Hoſtus, Ancus, Opiter, Volero, Tullus, Vibius priſcis prænomina fuerunt frequenti in vſu:

Digitized by Google

vt Agrippa Menenius, Hoſtus Lucretius, Ancus Poblicius, & Aneus Marcius, Opiter Virginius, Volero Poblilius, Tullus Hoſtilius, Vibius Seſtius. Vt igitur hæc virorum prænomina antiquitus ſolùm frequenti in vſu poſita fuerunt, ita quæ afferuntur a Varrone Lucia & Mania, non niſi antiquioribus feminis vſurpata. Declarant id apertè eius verba, *Prænomina mulierum antiqua:* Apertiùs quæ ſequuntur, *Videmus Maniam matrem Larum dici, Luciam Voluminam Saliorum carminibns appellari, Poſtumam a multis poſt patris mortem etiã Nunc appellari.* En igitur hoc eſt, quod dicebam, Maniam prænomen Larum matri, antiquiſſimæ feminæ, inſitam, Luciam Volumniæ; Poſtumam verò non priſcis modò fe-

Digitized by Google

minis, verùm etiam recentioribus (*Etiam Nunc*, inquit Varro) impositam. Varro igitur non sibi vult, antiquis solùm feminis prænomen vsurpatum, adeò vt recentiores omnes eo caruerint; sed affert in medium ea tantùm prænomina, quæ apud antiquas fuerunt in vsu posita: non negat proinde recentiores feminas prænomen vsurpasse: imò verè id ait, affirmatq; clarissimis verbis: *Postumam a multis post patris mortem etiam Nunc appellari*. Hæc de Varronis loco: de Valerij autem eius ipsa loquuntur verba: *Antiquarum*, inquit, *mulierum frequenti in vsu pranomina fuerunt Rutilia, Cæsellia, Rodocilla*. Refert nimirum Valerius, vt Varro, antiquiora illa & absoleta mulierum prænomina,

non

Digitized by Google

non tamen negat, recentiores feminas prænomine vsas fuiſſe, quinimò id aſſerit paulò ſuperiùs, *Puellis non ante, quàm nuberent, prænomina imponi moris fuiſſe, Q. Scæuola auctor eſt.*

Inſtat rurſus Caſtalio multò acriùs quodam Ciceronis loco in Epiſt. Famil. quo vno putat ſe, euerſis funditusq; deletis feminarum prænominibus, de nobis omnibus *In Diſputatione cõtra mulierum prænominis aſſertores*, tanquam in ampliſſimo Capitolio triumphare. Audiamus eius verba: *Mihi quidem*, ait, *vnum illud, quod a Panuinio ex Cicerone laudatur, a me tamen nuſquam in Cicerone repertum, ad omnia iſtorum argumenta ſubuertenda, validiſſimum videtur: Habuit*, inquit Cicero, *prænomen neſcio*

Digitized by Google

quid virilitatis & dignitatis. Ex quo inferri sanè potest, ad viros tantùm prænomina, quæ virilitatem referant, pertinere. Non est, Castalio, adeò firmum hoc ex Cicerone depromptum argumentum, vt, quod ais, subuertat, prosternat, obteratq; opinionem nostram: non est mehercule, si quæ libro X. tradita sunt a Valerio, diligenter attendamus. Vt feminis, inquit, nõ prius, quàm nuberent, ita viris non nisi sumpta virili toga prænomina imponebantur. Quod institutum etsi consequutis temporibus religiosè custoditum non fuit, ipsius tamen Valerij ac Sceuolæ (nam ex huius sententia ea tradit Valerius) ætate planè cultum, mihi persuadeo. Eo verò tempore (ineunte anno XVII.) licebat adolescentibus in forum

Digitized by Google

venire, accuſare, defendere, priuata omnia ac publica domi foriſq; ſuſcipere; &, vt cum Tacito loquar, *Adoleſcentes tunc primùm Reipublicæ capeſſendæ habiles videbantur*: adeò vt eo tempore a pueritia ad virilitatem quodammodò migrare viderentur. Si ergo tunc imponebantur prænomina, quis non videt, ea neſcio quid virilitatis ac dignitatis habere? Nam haud exigua, imò ampliſſima dignitas eſt, virili toga indutum in forum prodire, in Rempub. ſeſe inſinuare, ceteraq; obire, vnde laus, gloria, dignitas. Quòd ſi Caſtalio Valerium contemnat, ac tanquam ſpurium eius locum reijciat, refellam hominem alio non minùs firmo ac valido argumento. Prænomina non differentiæ tantùm cau-

sa fuerunt vsurpata, vt nimirum alter eiusdem familiæ (nam gentes cognomine distinguebantur) ab altero discerneretur, vt M. Tullius Cicero a Q. Tullio Cicerone, Cn. Cornelius Lentulus a P. Cornelio Lentulo: verùm etiam honoris gratia ac dignitatis. quod vel ex eo liquet, quòd Cicero lib. 7. Famil. Epist. 32. P. Volumnio, nobili ac senatorio viro, a quo litteras sine prænomine acceperat, respondens admiretur, tam familiariter a viro graui & nobili secum esse actum, [illegible] prænomine, hoc est, [illegible] [illegible]norifico titulo litteras [illegible] præ fuerunt: [illegible] familiariter, [illegible]

causa & amplitudinis apponebantur prænomina, quæ virorum non mulierum propria sunt, vtique vel ex hoc innotescit, prænomina habere nescio quid virilitatis ac dignitatis. Accipe, Castalio, vtram lubet ad tuum argumentum responsionem: ego in postremam tuam rationem, *Ad prædam potius, quàm ad pugnam instructam*, irruo. Instas vltimo loco, feminas ex eo fuisse prænomine expertes, quòd in antiquis epigrãmatis est, exempli gratia, *Antonia Restituta, Nonia* [illegible] *ntula, Cornelia Procula*, aliæ [illegible] ais, sine prenomine. Rectè [illegible] si omnia, vel plurima antic[illegible] rammata legisses, easquè [illegible] nomine carentia. [illegible] nia, nec plu[illegible] iam, senten-

tiam

Google

tiam tuam probare non poſsum, imò cogor accuratiùs improbare. Quod etſi paulò ſuperiùs a mē factum eſt, hìc tamen re enucleatiùs examinata, idem breuiter perſtringere viſum eſt. Aio itaque, infirmo niti fundamento opinionem tuam, ſi ex eo prænomina e mulieribus Romanis explodi cenſeas, quòd non pauca reperiantur epigrammata, ijs quæ careant. Nam pręterquam quod ſi tuę inſcriptiones eorum ſunt expertes, prędıtæ ſunt aliæ a me ſuperiùs allatæ; hac ratione e viris etiam pręnomina certò poſsem eximere: cum facilè poſsem ſexcenta proferre epigrammata, virorum pręnominibus carentia: poſsem & ex auctoribus antiquis prope innumera loca depromere, vt Ciceronis ad Atticum lib.

Digitized by Google

1. Epist. 2. *Quod ad me de Lentuli & Sextij nomine scripsisti, loquutus sum cum Cincio.* Et lib. 3. Ep. 9. *Pompeius abest, Appius miscet, Hirtius parat.* Et lib. 12. Ep. 22. *Consularium putat leniores fuisse* (sententias) *Catuli, Seruilij, Curionis, Torquati, Lepidi, Gellij, Volcatij, Figuli, Cottæ, Glabrionis, Silani, Murenæ.* Et lib. 2. Ep. 19. *Tulit Cæsar grauiter, literæ ad Pompeium volare dicebantur: inimici erant Equitibus, qui Curioni stantes plauserant.* Et Sallustius de bello Iugur. *Cuncta à Bestia, Albino, Metelloq; imperata gnauiter fecerant.* Et Cæsar lib. 3. de bello Ciuili: *Libo a colloquio Caninij digreßus ad Pompeium proficiscitur.* Et Velleius lib. 2. *Antonius Cæsarem auunculum, Lepidus Paullum fratrem proscripserant.* Quemad-

Digitized by Google

admodum igitur ex eo, quòd ex nominatis viris prænomina ſint exploſa, non licet ea omnibus eximere: ita ex eo, quòd mulierum pleræq; abſque prænomine legantur, eas prænomine caruiſse, non licet affirmare.

Sed, his omiſſis, Caſtalionem lapidibus pugnantem lapidibus aggrediamur. Apud Aldum in Ortographia legitur in epigram. Fabius Maximus ſine prænomine,

FABIO. MA
XIMO. V. C
CONDITORI. MO
ENIVM. PVBLICO
RVM. VINDICI
OMNIVM. PECCA
TORVM. ORDO. ET
POPVLVS. ALLIFA
NORVM. PATRONO

Ibi-

Ibidem legitur Dionysius,

D. M
CANINIA. PIA
DIONYSIO. FECIT
CONIVGI. CARIS
SIMO

Apud eundem Cocceius,

COCCEIVS
PATRVINVS
PRINC
PEREGRINO
RVM

Itidem Attius,

DIS. MANIBVS
ATTIAE. T. F. QVINTVLAE
ATTIVS. PHLEGON. PATER
ATTIA. QVINTA. MATER

Ibidem Atius,

ATIO. L. F
III. VIRO
PATRONO

Hoc

Digitized by Google

Hoc est, Atio Lucij filio Tertiumuiro patrono. Apud eundem Ælius,

D. M

AELIVS. LVCTVS

QVI. VIXIT. ANN. X

P. AELIVS. DECIMIANVS

EQ. SING. AVG

BVCCINATORI. HERES

PIENTISSIMO

AMICO. TITVLVM. FECIT

In agro Veronensi ex eodem Aldo visitur inscriptio, in qua legitur FIRMO. VI. VIR. in alia LICINIVS. CRISPVS. in alia ATTIO. PROCVLO. & IVLIO. PROCVLO. Neapoii ALVENTIVS. MATVRVS. Romæ AGRILIVS. IANVARIVS. Ad D. Clementis IANVARIVS. Ad D. Paulli de Regula, CLODIO. TALLO. apud Aldum CORNELIO. IVCVNDO.

Ad

Ad Tabernas obſcuras ATTICVS.
Spoleti SATVRNINO.

Iam verò, Caſtalio, ſi quiſpiam ex his alijsq; huiuſmodi inſcriptionibus, e quibus prænomen exemptum eſt, nobis perſuadere contenderet, viros vſos non fuiſse prę nomine, nonne faceret ridiculè, nonne ineptè? Nam etſi detur, eos quos modò retuli, prænomine caruiſse; compertum tamen exploratumq; eſt, alios omnes eo inſignitos fuiſse. Ergo ſi a te in medium allatæ inſcriptiones mulierũ pręnomen non præſeferunt, non eſt, cur eas ipſas feminas, aliasq; omnes eo planè caruiſse cõtendas.

Illud tamen moneo, Prępomen non omnibus vulgò feminis vſurpatum. cum enim habeat, vt ait Cicero, *neſcio quid dignitatis*, dignio-

quid virilitatis & dignitatis. ***Ex quo inferri sanè potest, ad viros tantum prænomina, quæ virilitatem referant, pertinere.*** Non est, Castalio, adeò firmum hoc ex Cicerone depromptum argumentum, vt, quod ais, subuertat, prosternat, obteratq; opinionem nostram: non est mehercule, si quæ libro X. tradita sunt a Valerio, diligenter attendamus. Vt feminis, inquit, nō prius, quàm nuberent, ita viris non nisi sumpta virili toga prænomina imponebantur. Quod institutum etsi consequutis temporibus religiosè custoditum non fuit, ipsius tamen Valerij ac Sceuolæ (nam ex huius sententia ea tradit Valerius) ætate planè cultum, mihi persuadeo. Eo verò tempore (ineunte anno XVII.) licebat adolescentibus in forum ve-

Digitized by Google

venire, accuſare, defendere, priuata omnia ac publica domi foriſq; ſuſcipere; &, vt cum Tacito loquar, *Adoleſcentes tunc primùm Reipublicæ capeſſendæ habiles videbantur*: adeò vt eo tempore a pueritia ad virilitatem quodammodò migrare viderentur. Si ergo tunc imponebantur prænomina, quis non videt, ea neſcio quid virilitatis ac dignitatis habere? Nam haud exigua, imò ampliſſima dignitas eſt, virili toga indutum in forum prodire, in Rempub. ſeſe inſinuare, ceteraq; obire, vnde laus, gloria, dignitas. Quòd ſi Caſtalio Valerium contemnat, ac tanquam ſpurium eius locum reijciat, refellam hominem alio non minùs firmo ac valido argumento. Prænomina non differentiæ tantùm cau-

ſa fuerunt vſurpata, vt nimirum alter eiuſdem familiæ (nam gentes cognomine diſtinguebantur) ab altero diſcerneretur, vt M. Tullius Cicero a Q. Tullio Cicerone, Cn. Cornelius Lentulus a P. Cornelio Lentulo: verùm etiam honoris gratia ac dignitatis. quod vel ex eo liquet, quòd Cicero lib. 7. Famil. Epiſt. 32. P. Volumnio, nobili ac ſenatorio viro, a quo litteras ſine prænomine acceperat, reſpondens admiretur, tam familiariter a viro graui & nobili ſecum eſſe actum, vt ſine prænomine, hoc eſt, ſerio & honorifico titulo litteræ ab eo ſcriptæ fuerunt: *Quod ſine prænomine, familiariter, vt debebas, ad me epiſtolam miſiſti, primùm addubitaui, num a Volumnio ſenatore eßet.* Si ergo honoris

cau-

Digitized by Google

cauſa & amplitudinis apponebantur prænomina, quæ virorum non mulierum propria ſunt, vtique vel ex hoc innoteſcit, prænomina habere neſcio quid virilitatis ac dignitatis. Accipe, Caſtalio, vtram lubet ad tuum argumentum reſponſionem: ego in poſtremam tuam rationem, *Ad prædam potius, quàm ad pugnam inſtructam*, irruo. Inſtas vltimo loco, feminas ex eo fuiſse prænomine expertes, quòd in antiquis epigrãmatis eſt, exempli gratia, *Antonia Reſtituta*, *Nonia Quintula*, *Cornelia Procula*, aliæquè, vt ais, ſine prænomine. Rectè quidem ſi omnia, vel plurima antiqua epigrammata legiſses, eaquè reperiſses prænomine carentia. ſed quia nec omnia, nec plurima tibi fuerunt obuiam, ſenten-

Digitized by Google

tiam tuam probare non poſsum, imò cogor accuratiùs improbare. Quod etſi paulò ſuperiùs a mè factum eſt, hìc tamen re enucleatiùs examinata, idem breuiter perſtringere viſum eſt. Aio itaque, infirmo niti fundamento opinionem tuam, ſi ex eo prænomina e mulieribus Romanis explodi cenſeas, quòd non pauca reperiantur epigrammata, ijs quæ careant. Nam prȩterquam quod ſi tuȩ inſcriptiones eorum ſunt expertes, prȩditæ ſunt aliæ a me ſuperiùs allatæ; hac ratione e viris etiam prȩnomina certò poſsem eximere: cum facilè poſsem ſexcenta proferre epigrammata, virorum prȩnominibus carentia: poſsem & ex auctoribus antiquis prope innumera loca depromere, vt Ciceronis ad Atticum lib.

Digitized by Google

11. Epist. 2. *Quod ad me de Lentuli & Sextij nomine scripsisti, loquutus sum cum Cincio.* Et lib. 3. Ep. 9. *Pompeius abest, Appius miscet, Hirtius parat.* Et lib. 12. Ep. 22. *Consularium putat leniores fuisse* (sententias) *Catuli, Seruilij, Curionis, Torquati, Lepidi, Gellij, Volcatij, Figuli, Cottæ, Glabrionis, Silani, Murenæ.* Et lib. 2. Ep. 19. *Tulit Cæsar grauiter, literæ ad Pompeium volare dicebantur: inimici erant Equitibus, qui Curioni stantes plauserant.* Et Sallustius de bello Iugur. *Cuncta a Bestia, Albino, Metelloq; imperata gnauiter fecerant.* Et Cæsar lib. 3. de bello Ciuili: *Libo a colloquio Caninij digreßus ad Pompeium proficiscitur.* Et Velleius lib. 2. *Antonius Cæsarem auunculum, Lepidus Paullum fratrem proscripserant.* Quem-

ad-

Digitized by Google

admodum igitur ex eo, quòd ex nominatis viris prænomina ſint exploſa, non licet ea omnibus eximere: ita ex eo, quòd mulierum pleræq; abſque prænomine legantur, eas prẹnomine caruiſse, non licet affirmare.

Sed, his omiſſis, Caſtalionem lapidibus pugnantem lapidibus aggrediamur. Apud Aldum in Ortographia legitur in epigram. Fabius Maximus ſine prænomine,

FABIO. MA
XIMO. V. C
CONDITORI. MO
ENIVM. PVBLICO
RVM. VINDICI
OMNIVM. PECCA
TORVM. ORDO. ET
POPVLVS. ALLIFA
NORVM. PATRONO

Ibi-

Ibidem legitur Dionysius,

D. M

CANINIA. PIA

DIONYSIO. FECIT

CONIVGI. CARIS

SIMO

Apud eundem Cocceius,

COCCEIVS

PATRVINVS

PRINC

PEREGRINO

RVM

Itidem Attius,

DIS. MANIBVS

ATTIAE. T. F. QVINTVLAE

ATTIVS. PHLEGON. PATER

ATTIA. QVINTA. MATER

Ibidem Atius,

ATIO. L. F

III. VIRO

PATRONO

Hoc

Digitized by Google

Hoc eſt, Atio Lucij filio Tertiumuiro patrono. Apud eundem Ælius,

D. M
AELIVS. LVCTVS
QVI. VIXIT. ANN. X
P. AELIVS. DECIMIANVS
EQ. SING. AVG
BVCCINATORI. HERES
PIENTISSIMO
AMICO. TITVLVM. FECIT

In agro Veronenſi ex eodem Aldo viſitur inſcriptio, in qua legitur FIRMO. VI. VIR. in alia LICINIVS. CRISPVS. in alia ATTIO. PROCVLO. & IVLIO. PROCVLO. Neapoii ALVENTIVS. MATVRVS. Romæ AGRILIVS. IANVARIVS. Ad D. Clementis IANVARIVS. Ad D. Paulli de Regula, CLODIO. TALLO. apud Aldum CORNELIO. IVCVNDO.

Ad

Digitized by Google

Ad Tabernas obſcuras ATTICVS.
Spoleti SATVRNINO.

Iam verò, Caſtalio, ſi quiſpiam ex his alijsq; huiuſmodi inſcriptionibus, e quibus prænomen exemptum eſt, nobis perſuadere contenderet, viros vſos non fuiſse prę-nomine, nonne faceret ridiculè, nonne ineptè? Nam etſi detur, eos, quos modò retuli, prænomine caruiſse; compertum tamen exploratumq; eſt, alios omnes eo inſignitos fuiſse. Ergo ſi a te in medium allatæ inſcriptiones mulierũ pręnomen non præſeferunt, non eſt, cur eas ipſas feminas, aliasq; omnes eo planè caruiſse cõtendas.

Illud tamen moneo, Pręnomen non omnibus vulgò feminis vſurpatum. cum enim habeat, vt ait Cicero, *neſcio quid dignitatis*, dignio-

Digitized by Google

gnioribus solùm ac nobilioribus vsurpatum existimo, quod apertè confirmat Horatius, cum ait, *Gaudēt prænomine molles Auriculæ.* Hinc factum esse opinor, vt in plerisque antiquis epigrammatis prænomen non sit adscriptum, neque apud auctores veteres frequenter reperiatur. quod non solùm Castalioni minorum gentium antiquario, sed etiam Robortello, imò & ipso Panuinio, nostri senatus principi, & omnium, qui sunt, quiq; fuerunt, antiquariorum præstantissimo, imposuisse videtur.

NVM

Digitized by Google

NVM COGNOMINE Vsæ sint Feminæ Rom. Plutarchus, Suetonius, Epigrammata Enodata.

CAP. VI.

Ad Iacobum Buccardium.

PROXIMO superiori æuo summis contentionibus disputatum fuit *De Romanarum mulierum cognomine*. Etenim Franciscus Robortellus, qui primus ex ijs, qui eo tempore floruerunt, antiquarijs *de Romanorum Nominibus* libellum conscripsit, non nisi gentilicium nomen antiquas feminas vsurpasse affirmat. At verò Sigonius, summus ille in litteris vir, haud multò post idem argumentum luculen-

tiori commentario tractans, tribuit quidem eis gentilicium, & prænomen; cognomen verò, tanquam a veterum consuetudine abhorrens, explodit. Non defuerunt tamen, qui Sigonianæ sententiæ propè bellum indixerint. Et primò quidem Robortellus ipse in *Emendationum* libro, contra Sigonium edito, vel pristinæ sententiæ pertæsus, vel oblitus eorum, quæ prius in libro *de Nominibus* scripserat, palinodiam canens, feminas cognomine vsas, summis argumentorum viribus probare contendit. Robortellũ sequutus Honufrius Panuinius, Paulus Manutius, & Antonius Augustinus idem, magna argumentorum vi coacta, comprobare nituntur. Sed, vt liberè dicam, non ex concepta spe, non ex voto,

Nam

Digitized by Google

Nam eodem, quo petunt Sigoniũ, gladio pereunt; adeò ambiguæ sunt & ancipites ab ijs aduersus hunc allatæ rationes, vt ijsdem hic suam fulciat opinionem. Et quidem ex eo, quòd apud Plutarchum, Tranquillum, & alios legatur *Faustæ Maior, Fausta Minor*: & in antiquis lapidibus *Nonia Quintula*, *Cornelia Procula*, & huiusmodi sexcenta, verè affirmare non licet, feminas cognomine insignitas. posset enim quispiam in Faustis Maiorem & Minorem, in Nonia Quintulam, in Cornelia Proculam cognomina esse bellè & omnino negare, ac prænominum loco vsurpata haud iniuria contendere. Profectò, si meam liceret interponere sententiam, planè affirmarem, ea (præsertim Maiorem & Minorem)

prænomina potius, quàm cognomina fuisse. Nam cum prænomen sit, quo tanquam peculiare ac proprio nomine alter eiusdem familiæ ab altero distinguebatur, vt de M. & Q. Tullijs a me superiùs dictum est; certè nomen Maior & Minor, quo duæ illæ sorores inter sese discernebantur, prænomen esse verisimile est. Ceterùm si rem quasi aurifica trutina, vt dici solet, examinemus, non prænomen id esse (multò minùs cognomen) sed notam quandam, & extemporale signum, seu ad tempus, non perpetuò appositum nomen, reperiemus. Conijcio id haud obscurè ex M. Tullio in Epistolis ad Familiares, & Atticum. nam lib. 8. ep. 9. loquens de Balbo eius nepote, pro quo adhuc extat illius Ora-

tio,

Digitized by Google

tio, hæc habet: *Balbus minor ad me venit.* Et ep. 11. *Balbus Minor hæc eadem mandata.* & lib. 11. ep. 12. *Posteaq; quàm mihi litteræ a Balbo Cornelio Minore missæ essent.* In hoc Balbo nomen *Minor*, non prænomen reuerà, neque cognomen est, sed nota quædam extemporalis, qua hunc ab eo, quem oratione Cicero defenderat, discerneretur. fortasse enim eodem, quo patruus, prænomine vtebatur, dicebaturquè L. Cornelius Balbus. Quarè Tullius, vt hũc ab eo distingueret, *Minor*, quasi notam quandã apposuit. nam cũ amphiboliæ suspicio de patruo ac nepote esse poterat, nominabatur hic idẽ Balbus absque Minoris nomine. Att. lib. 14. ep. 23. *Ad me autem, cum Cassij tabellarium dimisissem, statim*

Digitized by Google

Balbus. Et lib. 13. ep. 22. *Balbo quidem intelligebam ſatisfaciendum fuiſſe*. Et lib. 12. ep. 8. *De Balbo & in codicillis ſcripſeram*. Idem conijcitur ex Maiore, Minorequè Africano; Catone Maiore, ac Minore. cum aliqua ambiguitas de Africanis, aut Catonibus eſse poterat, adiuncto Superiore, vel Inferiore; Maiore, Minoreve extemporali nomine diſcernebãtur. cum verò nulla amphibolia, nullum tale nomen apponebatur. id apud Ciceronem, Plutarchum, Valeriũ, ceterosq; liquidò conſtat.

De Quintula & Procula mihi dubium non eſt, quin ea prænomina ſint. Cũ anim nomen Quintum non in viris modò, verùm in ipſis etiam feminis prænomen ſit, vt cap. v. a nobis probatum eſt,

Quin-

Quintulam, per diminutionem à Quinta dictam, prænomen eſſe neceſſe eſt. Proculam verò prænomen itidem eſſe, Valerius & Plutarchus atteſtantur. Nam qui natus fuit patre ſene, quaſi procul ætate progreſſo: ſiue potius qui patre peregrinante, patria procul natus eſt, is Proculi prænomen ſibi vindicauit. Sed hæc quaſi obiter: ad inſtitutum de cognomine feminarũ ſermonem reuertamur. Infirmæ ſunt & omnino ambiguæ Panuinij, Manutij, Caſtalionis, aliorumq; rationes, quibus femineum cognomen oſtendere nituntur. At non infirmæ, ſed apertæ planèq; perſpicuæ, quæ ex epigrammatis antiquis, ex Cicerone, Salluſtio, ceterisq; nobis præſtò ſunt. Romæ apud lapicidam re-

Digitized by Google

tro D. Siluestri hanc vidi exscri-
psiq; inscriptionem.

D. M
C. POPPAEO
IANVARIO
POPPAEA
IANVARIA
PATRONO. BE
NEMERENTI
FECIT

Illud primò (παρέργως tamen) animaduertas, non omnia gentis nomina in IVS desinere, vt antiquarij opinantur. POPPAEVS enim VS, non IVS clauditur. Item ANNEVS in epigrammate apud Aldum: VELLEVS in lapide Canusij: PEDVCEVS in Mutinensi lapide: PERPERNA, & NORBANVS in Fastis Capitolinis: ille Consul ann. DCXXVI. hic vero

DC

Digitized by Google

DCLXX. cum L. Scipione Asiatico. & alter Norbanus Consul cum Ap. Claudio Pulchro anno DCCXV. Prętereà scias (quod prora & puppis est) in nostra inscriptione IANVARIAM cognomen esse, vt liquet non solùm ex C. Poppæo Ianuario, cuius hìc mentio; sed etiam ex alia in ædibus Columnensium, vbi legitur P. AGRILIVS IANVARIVS: sub porticu capitolina in regionum fragmento, P. ALBINIVS IANVARIVS, & L. FLAVIVS IANVARIVS: & in hortis Perettorum viminalibus, C. CLAVDIVS IANVARIVS. Quod si hanc nostram Ianuariam tamquã libertam contemnas (nam reuerà libertorum longè alia, atque ingenuorum, quod ad nomina spectat, est conditio) aliam accipe omni-

Digitized by Google

no liberam ex hortis Perettorum.

D. M. S
T. FL. AVG. LIB. HERMES. ET. AE
LIA. IANVARIA. FECERVNT

Hoc eſt, Dijs Manibus ſacrum Titus Flauius Augusti Libertus, Hermes, & Aelia Ianuaria fecerunt. Ibidem alia eſt inſcriptio, in qua legitur,

POPPAEA. IANVARIA

Et in viridario pontificio collis Vaticani,

IVNIAE. C. SILANI. F
TORQVATAE
SACERDOTI. VESTALI
ANNIS. LXIIII
CAELESTI. PATRONAE
ACCIVS. L

Hoc eſt, Iuniae Cai Silani Filiae Torquatae, Sacerdoti Veſtali an-

nis

Digitized by Google

nis quatuor & sexaginta Caelesti Patronae Accius Libertus.

Et infra Capitolium de eadem, opinor, Iunia hæc extat, posterius incisa.

IVNIAE. C. SILANI. F
TORQVATAE
VIR. VEST. MAXIMAE
IVVENIO. L

Id est, Iuniae Cai Silani Filiae Torquatae Virgini Vestali Maximae Iuuenio Libertus. Iuniam, nemo est, qui nesciat, nomen esse gentilicium. Torquatam verò cognomen esse; T. Manlius Torquatus, A. Manlius Torquatus, M.Manlius Torquatus, celebres in repub. viri, aperte declarant.

Apud Gruterum hæc extat inscriptio.

CAL-

CALPVRNIAE
MARCELLAE
M. SEMPRONI
V . . . . DVS
VXORI. OPTI
MAE. ET. DI
GNISSIMAE

Calpurnia est nomen gentilicium, vt ex C. Calpurnio Asello, L. Calpurnio Macro, C. Calpurnio Fabato, L. Calpurnio Pisone, L. Calpurnio Bestia, M. Calpurnio Bibulo liquidò constat. Marcellam verò cognomen esse, præter C. Claudiũ Marcellũ, & alios eiusdem familiæ nobiles, ea, quæ sequitur, inscriptio declarat magis apposité,

CLAVDIAE
L. FIL. FIRMAE
L. CALPVRNIVS. L. F
MARCELLVS
VI. VIR. AVG
CONIVGI. B. M
ET. SIBI

Hoc

Hoc est, Claudiae Lucij Filiae Firmae Lucius Calpurnius, Lucij filius Marcellus sextumvir, Augur coniugi benè merenti, & sibi.

Alia visitur Tibure.

D. M
TIB. CLAVDIO. AVG. LIB
HERMETI
M. PVEROR. DOM. AVGVST
ET
CORNELIAE. MODESTAE
MATRI. B. M
ET. LIBERTIS. LIBERTABVSQ.
POSTERISQ. EORVM
HOC. MONVMENT. SI. QVIS
DONARE. AVT. VENDERE
VOLVERIT. INF. ARKAE
PP. ROM. HS. L. M. N

Hoc est, Dis Manibus Tiberio Claudio (obiter obserua Tiberium prænomen non vnica T. vt insciè Robortellus, neque semper TI. vt contendit Sigonius; sed TIB.

tribus litteris vt Ser. Seruius, Mam. Mamercus, Sex. Sextus, scribi consueuisse) Augusti liberto Hermeti Magistro puerorum domus Augusti, & Corneliae Modestae matri benè merenti, & libertis, libertabusquè, posterisquè eorum. Hoc monumentum si quis donare, aut vendere voluerit, inferat arkae Populi Romani sextertios quinquaginta millia numero. At Corneliam esse gentis nomen, nemo esse potest, qui dubitet. Modestam verò cognomen esse, tũ ex alijs, tum maximè ex ea, quæ apud Insubres extare fertur, liquidò constat.

DOMITIO
CN. F. OVF
PLACIDO
VI. VIR. IVNIOR
C. DOMITIVS
MODESTVS
MILES. COH. VII

Id

Digitized by Google

Id est, Domitio Cnei filio, Oufentina, Placido, sextumviro iuniori (Iuniorem potius, quàm Iuniorum interpretor: quamuis aliter doctissimum virum sentire sciã. nam sicuti qui recenter in Senatum legebantur, Iuniores Senatores dicti sunt; ita qui nuper in sexvirorum Collegium, Iuniores sexviri) Caius Domitius Modestus miles cohortis septimę.

In Hadriani mole, Arce S. Angeli, & haud absimilis in ædibus de Valle.

D. M

TVRPILIAE
EVTICHYAE
GNESI. LIB
PRIMVS. CONSERVAE
SVAE; BEN. MER. FEC
VIX. AN. XXXV

Eu-

Digitized by Google

Eutychiam cognomen esse, liquet ex alia inscriptione, vbi legitur *L. Aelius Eutychius*, & in alia apud Aldum *M. Aurelius Eutychius*.

In via Appia non procul ab vrbe hæc extat omnium nobilissima.

CAECILIAE
Q. CRETICI. F
METELLAE. CRASSI

Hoc est, Caeciliae, Quinti Cretici Filiae, Metellae Crassi (nempe vxori: hujusmodi est illud Lucani lib. 2.

—— *Liceat tumulo scripsisse Catonis Marcia.*

Vxor nimirum Catonis.) Hæc Cæcilia Metella vixit Ciceronis ætate, nam filia est Q. Metelli, qui

Digitized by Google

qui anno DCXXCIV. Proconsul Creta insula subacta, Cretici nomen sibi peperit. Nupta fuit M. Licinio Crasso, qui a Parthis bello victus, & interemptus fuit anno Vrbis DCC. Constat igitur hoc Epigramma incisum fuisse vigente Repub. Iam verò in Cæcilia Metella Cæciliam esse nomen gentilicium, Metellam cognomen, eius pater perspicuè declarat. Is enim vocabatur Q. Cæcilius Metellus. Auctores omnes idipsum testantur. Cicero 1. de Diuinatione mentionem facit Cęciliæ Metellæ, non eius quidem, quam proximè nominauimus, sed alterius paulò antiquioris. In Epist. ad Famil. lib. 8. Ep. 7. *Paulla Valeria, soror Triarij, diuortium sine caussa, quo die vir e prouincia venturus erat, fecit*. In

Epist.

Epist. ad Attic. sæpe mentio fit Cæciliæ Atticæ, Attici filiæ, M. Agrippæ vxoris, & Agrippinæ, quæ Ti. Claudio nupta fuit, matris. quæ quidem Agrippina a Tacito lib. 3. Annal. Vipsania Agrippa appellatur, nimirum nomine gentilicio & cognomine. Sallustius in Coniuratione meminit *Aureliæ Orestillæ*. Aurelium nomen esse gentilicium, liquet ex L. Aurelio Cotta anno DCXXXIV. Cos. ex M. Aurelio Scauro, qui Consulatu functo Legatus interfectus fuit a Cimbris, & ex L. Aurelio Oreste, anno DXCVI. cum Sex. Iulio Cæsare Cos. Ex quo Orestillam esse cognomen apparet. dicta namque fuit Orestilla per diminutionem ab Oreste, vt Agrippina, Tulliola, Atticilla ab

Agrip-

Digitized by Google

Agrippa, Tullia, Attica: quod nõ solùm ex Cicerone liquet, sed etiã ex epigrammate apud Roccios,

D. M
VILLIAE. T. FIL
FAVSTAE
CONIVGI. ET
ARTORIAE. L. F. ATTICILLAE
QVAE. VIXIT. ANN. VII
MENS. IIII. DIEBVS. XXVII
L. ARTORIVS
ATTICVS. PATER
ET. SIBI

Hoc est, Valeriae, Titi Filiae; Faustae coniugi, & Artoriae, Lucij filiae, Atticillae, quae vixit annis septem, mensibus quatuor, diebus duo de triginta, Lucius Artorius Atticus Pater, & sibi. Vnde preterea feminarum cognomen apertè conijcimus.

At verò, si testimonijs Auctorum veterum, posthabitis, rem ip-

ſam attendamus, rem ipſam facilius aſsequemur. Quid enim eſt Paullum aut Metellum eſſe, niſi ex Paullorum aut Metellorum familia natum eſse? Quis Ciceronem eum eſse negabit, qui e Ciceronum familia natus fuerit? Quarè nulla certè ratione mihi ſuaderi poteſt, mulierem ſuæ familiæ nomen reſpuiſse. Ergo quæ in Metellis Metellæ, quę in Paullis Paullæ, quæ in Maximis Maximæ, in Lepidis Lepidæ, in Marcellis Marcellæ, in Camillis Camillæ, in Poplicolis Poplícolæ, in Rufis Rufæ, in Torquatis Torquatæ, in Brutis Brutæ, in Craſſis Craſsæ, in Cottis Cottæ; in Bleſis, Geminis, Albinis, Meſſallis, Regulis, Læuinis, Pulchris, Cethegis, Gracchis, Tuditanis, *L*entulis, *L*ongis, *L*ongę, *L*entulæ,

Tu-

Tuditanæ, Gracchæ, Cethegæ, Pulchræ, Læuinæ, Regulæ, Albinę necessariò dicebantur. Sed quid multis opus est? Tullia gens in quattuor diuisa erat familias, in Tullios Deculas, Tullios Tollerones, Tullios Longos, Tullios Cicerones. Tullia in Decularum familia nata a Tullia nata in Longorum familia suae familiae nomine, siue, quod idem est, cognomine distinguebatur, dicebaturq; Tullia Decula. Et Valeria e Læuinorum familia cognomine discernebatur a Valeria e familia Maximorum & Coruorum, ac proinde vocabatur Valeria Laeuina, vti aliae Valeria Maxima, & Valeria Corua. Quòd si in vsu id non positum, quae, obsecro, perturbatio & confusio fuisset in Cor-

Digitized by Google

nelia gente? In nouem familias haec tributa fuit, in Dolabellas, Lentulos, Sullas, Cossos, Rufinos, Cinnas, Merulas, Maluginenses, Scipiones. Cornelia igitur in Dolabellis orta Cornelia Dolabella necessariè vocabatur: & ita Cornelia Lentula, Cornelia Sulla, Cornelia Cossa, Cornelia Rufina, aliæque eodem modo.

Illud tamen vltro confiteor, non omnes mulieres familię nomẽ, hoc est, cognomen sibi vendicasse, ac frequenter vsurpasse, nempe quia non satis aptè id aliquibus accomodaretur. Nam Capitonis filia, Caesaris, Maluginensis, Cursoris, Scipionis, & aliorum similium inepte vocatae essent Capita, Cæsara, Maluginensa, Cursora, Scipia, vel Scipiona: quae tamen

men

Digitized by Google

men, vt aliae etiam non paucae consonantioris nominis, aut praenomine innotuerunt, aut patre, aut marito, aut filijs: Valer. lib. 8. cap. 3. *Caia Afrania pro se apud Praetorem verba fecit.* & lib. 8. cap, 14. *Claudia Auli filia* 115. *expleuit annum.* & lib. 7. cap 8 *Aebutia L. Menenij vxor, &c.* & lib. 4. cap. 4. *Cornelia Gracchorum mater.* Et quidem nominum congruentia & sonus plurimi fiebat ab antiquis. Nã Cicero, qui ex Pindenisso a se capto cognomen sibi adsciscere affectabat, non tantùm propter ignobilitatem gentis ac loci, sed, vt quidam opinantur, propter incongruam nominis appellationem, id omnino renuit.

Digitized by Google

PRÆNOMINE SIMVL & Cognomine, Non ſecus Ferè ac Viros, Feminas Romanas Vſas Eſse Contra Omnes Antiquos.

CAP. VII.

Ad Renatum Moræum Medicum Pariſienſem, & Profeſsorem Regium.

ΦΙΛΟΥΗΝΕΙΑ (fateor) cepit me non mediocris: non ille quidem impudicus ac meretricius amor, (nam huius vel cogitationis puderet) ſed cupiditas quaedã, ac ſtudium mulierum Romanarũ patrocinij ſuſcipiendi. nam adeò malè acceptae ſunt ab Antiquarijs,

vt

vt ab alijs Praenomine, Cognomine ab alijs, ab alijs vtroque orbatæ fuerint. Panuinius, Manutius, Castalio eis prænomen adimunt; cognomen Sigonius; Robortellus, feminis infensus, vtrumque subripit. Age verò Cognomina simul & Prenomina vsurpare consueuisse ostendamus. Ex epigrammatibus prope innumeris ad sexaginta in medium afferam. Romæ in ædibns de Valle extat inscriptio, in qua videre est Cnæa Cocceia Irina.

D. M

COCCEIVS
CN. COCCEIAE
IRINAE. CONIV
GI. ET. T. COC
CEIO. APVLAE
NO. AVO. BE

NE. MERENTIB
VS. VIX. ANNO
S. XIX. M. III. D. X

Et in domo Pichinorum e regione Farneſianarum ædium elegantiſſimis litteris ſcripta eſt Lucia Domitia Pollina, aut Pollinaris.

D. M
ZMARAGDI
L. DOMITIA. POLLIN
CVBICVLAR
EX. COLLEG
CVRANTE. NICOSTRATO
AMICO
B. M

Et apud Cechios Publia Ælia Artemiſia,

D. M
L. BOIONIO
OLYMPO

P. AE-

Digitized by Google

P. AELIA ARTEMISIA
CONIVGI. BENEMERENTI
FECIT. ET. SIBI

In vinea olim Cardinalis Carpensis ex Aldo Publia Iulia Honorata.

D. M
AEL. LVCIANO
P. IVLIA. HONORATA
CONIVX
CONIVGI. KARIS
SIMO. ET. AEL
FLAVIANVS
PATRI. PIENTISSIMO
B. M
FECER

Ad Diui Thomæ Publia Æmilia Cvnegis.

FILII. FECERVNT
D. M
P. AEMILI. NICOMEDI. IVN
QVI.

Digitized by Google

QVI . VIXIT . ANNIS . XLII
M . VII . D . XX
DOMINO . D . III . INTER . DECEM
PRIMOS
PATRI . BENE . MERENTI
DVLCISSIMO
P . AELIA . CVNEGIS . ET
P . AEMILIVS . ALYPVS . NICO
MEDES . EQ

In domo Saturninorum Marca Munatia Amotillina,

M . MVNATIAE
AMOTILLINI

SORORI . CARISSIMAE
MVNACIVS . PROCVLVS
COH . IIII . VIG
FRATER

Tita Iulia Valentina alio loco.

D . M

Digitized by Google

D. M

LICINIAE. MAGNAE. QVAI
MATRONAE. L. SEVERVS. T
IVLIVS. VALENTINVS. T. IVLIA
VALENTINA. FRATRES
T. LICINIVS
RVSTICVS. >. LEG. IIII
AVG. MARITVS

Itidem Romæ alio loco Tita Petronia Rufina.

M. VARINVS. M. F
PHILIPPICVS
ORD. DEC. Q. ANN
T. PETRONIAE. RVFINAE
ET
VRANIAE. PHILIPPICAE
FILIAE. SVAE
SI. QVIS. IN. HAC
ARCA. ALIVM
POSVERIT. Q. Q. S. S
DABIT
COLONIAE. NOSTRAE
PENAI. NOMINE....

Hoc

Digitized by Google

Hoc eſt, Marcus Varinus, Marci filius Philippicus ordinis Decurionum, Quaeſtor annonae, Titae Petroniae Ruſinae, & Vraniae Philippicae filiae ſuae. Si quis in hac arca alium poſuerit quinquaginta ſextertia, vel quingentos ſextertios (nam planè diuinandum) dabit Coloniae noſtrae penai nomine.

Apud Aldum Cnæa Seia Herennia.

CNAEAE. SEIAE
HERENNIAE
SALLVSTIAE. BARBIAE
ORBIANAE. AVG
CONIVGI. D. N
AVG. VALENTINI
VETERANI
ET
VETERES

Et in alio Epigrammate Aula Æmilia Priſca.

L. NV-

L. NVMERIO
L. F. FELICI
A. AEMILIA
PRISCA. MARITO
OPTIMO

In alio Appia Aurelia Lupercilia.

D. M. S

AP. AVRELIAE
AP. FILIAE
LVPERCILLAE
ANNOR
XXXXVIII

P. I. S. H. S. E. S. T. T. L.

Hoc eſt, Dijs Manibus Sacrum, Appiae Aureliae, Appij Filiae, Lupercillae annorum duodequinquaginta: Ponendum iuſſit ſibi: Hic ſita eſt: Sit tibi terra leuis. Pręclara quidem & perantiqua eſt hæc inſcriptio: in qua animaduer-

ten-

tendum Appium prænomen, antiquae Claudiorum genti familiare, in Aurelios irrepsisse, & duabus litteris AP. scribi consueuisse, vt etiam CN. SP. TI. OP. Cneus, Spurius, Tiberius, Opiter.

Caia Semnia Seuerina legitur in alia.

D. M
C. SEMNIAE. Q. FIL
SEVERINAE
FLAMIN. AVG. MEN
C. TERENTIVS. ANICETVS
AMICAE. OPTIMAE. ET. SIBI
V. P

In alia Publia Antonia Seruata.

DIIS. MANIBVS
CAII. CATTII. NIGER. P
ANTONIAE. SERVATAE
M. CALIDATIVS. NIGRINVS
SI-

Digitized by Google

SIBI. ET. OPTATAE. VXORI
V. F

Lucia Aurelia Satura in alia.

D. M
MARINA. SECVN
DINA. VIX. ANN. LIII
L. AVRELIA. SATVRA
VIX. ANN. XXI
L. AVRELIVS. INGENVVS
MILES. LEG. XIII. GEM
ANTONIANAE
MATRI. ET. SORORI. POSVIT

Id est, Dis Manibus. Marina Secundina vixit annos tres & quinquaginta, Lucia Aurelia vixit annos vnum & viginti, Lucius Aurelius Ingenuus miles legionis decimae tertiae Geminae Antonianae matri & sorori posuit.

Publia Aelia Procla in alio lapide.

D.

D. M
P. AELI. PROCLVS
VE. LEG. XIII. G
VIX. AN. XL. P
AEL. PROCLA. PAR
ENTIBVS. PIENTISS
POSVER

Hoc est, Dis Manibus Publius Aelius Proclus veteranus legionis tertiae Germanicae (vel Geminae) vixit annos quadraginta Publia Aelia Procla parentibus pientissimis posuerunt.

Marca Ælia Tertulla alibi.

M. AELIA...
TERTVLLA
L. CAECILIVS
VXORI. FE...

Lucia

Digitized by Google

Lucia Atilia Cupito in alia.

M. ATILIO. L. F. FAL
ALPINO. AED
V. ATILIAE. M. F. VAEMONAE
L. ATILIAE. M. F. CVPITAE
C. ATILIO. C. F. ALPINO
M. ATILIO. M. F
PRISCO
ATILIAE. M. F
POSILLAE
ATILIAE. M. F. SECVNDAE
LICINIAE. C. F. CVPI
TAE. NEP

Id est, Marco Atilio, Lucij filio Falerina, Alpino Aedili, Volerae Atiliae Marci filiae, &c.

In alio antiquo lapide Tita Attia Laemotina.

D. M. T. ATTIAE
LAEMOTINAE
DEF. ANN. XXX
CETENNIA. AMVLINA
A. B. M

I Id

Digitized by Google

Id est, Dis Manibus, Titae Attiae Laemotinae defunctae annorum triginta Cetennia Amulina amicae benè merenti.

Alibi Lucia Cæcilia Alentina.

D. M
M. MESTRII. SEVERI
PATRIS. VI. VIR AVG
BRIX. ET. PRIMILIONIS
SECVNDI. AVI
M. MESTRIVS
PRIMVS. L. CAECILIAE
ALENTINAE. MATRI
SIBI. ET

Alibi Quincta Cornelia Rufinalis.

Q. CORNELIAE
Q. F. RVFINALI
C. QVINTIVS
ANDREA

Lucia Domitia Clara in alio lapide.

Q. P.

Digitized by Google

Q. P. Q. F. CAPITONI
L. DOMITIA. CLARA
V. F
H. M. H. N. S

Hoc est, Quinto Pompeio (vel, si mauis, Poppaeo aut Pomponio) Quinti Filio Capitoni. Lucia Domitia Clara viuens fecit. Hoc monumentum haeredes non sequitur.

V. F
T. LIVIVS. T. LIB
ET. LIVIAE. LEVINVS
L. F. STEL....
VENONIAE. EXORATAE
P. LIVIAE. FIRMAE. ET
FESTO. FILIO. ET
FIRMAE. FILIAE

Hoc est, Vir frugalis (vel viuens fecit) Titus Liuius, Titi Libertus, &c.

Tiberia Domitia Maxima in antiquo lapide Veronæ.

D. M
TI. DOMIT
ANICI. F
MAXIMAE
N. S

Tita Munnia Primula in alio lapide.

VIXIT
C. FADIVS. SATVRNINVS
L. ERANVS. SIBI. ET
T. MVNNIAE
L. L. PRIMVLAE. CONTV
BERNALI. SVAE. &c.

Hoc eſt, Vixit Caius Fadius Saturninus, Lucius Eranus ſibi, & Titae Munniae Lucij libertae Primulae.

Mutinae Lucia Peducaea Iuliana.

MEMORIAE. CLA. FEM
L. PEDVCEAE. IVLIANAE
MORIB. NATAL. AC
PVD. PRISCIS

IL-

Digitized by Google

ILLVSTRIBVSQVE . FEMI
COMPARANDAE
QVAE. VIX. ANNOS
XIII D. XLVII
CVM. MARITO. FECIT
ME. V. D XX

L. NONIVS. VER

Tita Paternia Florina in alio lapide.

IVL. HILARAE
CON. φ. A. XL
T. CORNELIVS
MARCELLINVS
T. PATERNIA
FLORINA. CON
VIV. SIBI, FEC

Brixiæ Publia Accia Verina.

P. ACCIAE. C. F
VERINAE
T. MAESIVS
LVCINIANVS. VXORI
L. D. D. D

Numeria Iunia Marcellina: ra-

rum quidem, ſed vetuſtum Numerij prænomen, ac Fabiæ genti vſurpatum ex Valerio & Feſto.

C. DIDIO
CON. GORDIANO
V. A. VI. M. VIII. D. XX
C. DIDIVS. CELER
N. IVNIA. MARCELLINA
PARENTES

Romæ ad Diui Euſtachij Marca Vlpia Modeſta.

M. VLPIA. MODESTA. FECIT
SIBI. ET. VLPIO. EPAPHO
CONIVGI. SVO. BENEME
RENTI. ET. EPAPHO. FILIO
Q. VIXIT. ANN. XVII. M
V. D. XV. ET. LIBERTIS
LIBERTAB. POSTERISQ
EORVM. CVMANIS

In

Digitized by Google

In templo Diui Alexij elegans, & satis longa visitur inscriptio, in qua videre est

L. PLOTIAE. HELENAE

Romæ itidem alio in loco Publia Nonia Proto.

L. SELIVS. L. L

EVCARVS

SIBI. ET. SVIS

ANNIAE. SEVERAE

P. NONIAE. PROTO

In Diui Michaëlis templo.

P. IVSTA. DONAT

P. IVSTO. PANCALO

CONIVGI. BENEMERENTI

SVMPTIBVS. SVIS

FECIT

Lugduni, Quincta Valeria Martina.

Digitized by Google

D. M
ET. QVIETI. AETERNAE
AVR. HERMETIS
LIB. AVGG. NN. D
TAB. OMINI. DVL
CISSIMI. Q. VALERIA
MARTINA. CONIVGI
KARISSIMO. DE. SE
B. M. P. C. ET
POSTERISQVE. SVIS
ET. S. D

In alio lapide ad D. Michaëlis.

D. M
P. IVSTA. DONATA
P. IVSTO. PANCALO
CONIVGI. BENEMERENTI
SVMPTIBVS. SVIS
FEC

Apud

Digitized by Google

Apud Aldum Manutium Publia Postumenia Paulla.

P. POSTVMENIAE
P. F
PAVLLAE
AVIDIAE. PROCVLAE
RVTILIAE. PROBAE
SACERD. D. IVLI. AVGVST
D. D

In alio lapide Quinta Fuluia Opiola.

Q. FVLVIO. Q. F. OPIO. AED
Q. F. OPIOLA. TEST
PONI. IVS
C. APPIVS. SVPERSTES
CANINIVS
MONIANVS. H. P. G

Neapoli perantiquus lapis, in quo

M.

Digitized by Google

M. POSTVMIA. PROCLA

Plutarchus verò, qui in Quæstionibus ait, Romanas mulieres duobus, mares tribus nominibus vſos, mihi negotium non faceſſit. nam primò quidem iam ſuperiùs cap. v. ſcriptum a nobis eſt, prænomen non omnibus vulgò feminis vſurpatum. Deinde ſicuti falſum eſt, mares omnes tribus ſolùm nominibus vſos, ita a veritate alienum, omnes feminas duo tantùm nomina vſurpaſſe. Imò verò vt virorum nominum inconſtans ratio & conſuetudo fuit, cum aliqui quatuor nominibus appellarentur, vt Q. Cæcilius Metellus Creticus, P. Cornelius Scipio Naſica, M. Æmilius Lepidus Porcina: aliqui tribus, vt Cn. Papirius Carbo, C. Caſſius Longinus, M.

Li-

Digitized by Google

Liuius Drusus : aliqui duobus solùm, vt Cn. Octauius, M. Herennius, C. Antistius, L. Gellius, P. Mænius, T. Didius, L Lutatius, P. Rupilius, M' Aquillius, C. Norbanus, M. Antonius, A. Gabinius, C. Marius, M. Perperna, M' Manilius, L. Opimius, C. Duilius, Ti. Coruncanius, ceteriq; sexcenti : ita mulieres variè diuerseq; appellatæ fuerunt. vno nimirum nomine, vt Sempronia, Tullia, Iulia, Terentia, Cornelia; & duobus, vt Cæcilia Metella, Paula Valeria, Aurelia Orestilla, Vipsania Agrippa, Æmilia Lepida : & tribus, vt superiùs probatum est. Plutarchus verò si de frequentiori nominum vsu loquutus est, verè loquutus; sin minùs, planè hallucinatus.

PRI-

PRIMAM, SECVNDAM, Tertiam, Quartam, & Quintam.
Interdum Prænomina, interdum Cognomina fuisse. Lite inter Antiquarios Dirempta.

CAP. VIII.

Ad Ioannem Vueslingium In Patav. Gymnas. Botanicæ & Anatomiæ Professorem Primarium.

ROmanorum nominum ratio adeò obscura est & impedita, vt mirum nemini videri debeat, si in ea doctissimorum etiã virorum acies quandoq; caliget, &

& in absurda quædam planèq; aliena feratur. Carolus Sigonius vir ad omnem antiquitatem, latinam, græcam, iudaicam illustrandam natus, in Emendationum libro contra Roborrellum acriter instans, *Primam*, *Secundam*, *Tertiam*, *Quartam*, *&* *Quinctam*, prænomina, non cognomina fuisse, probare conatur. At verò Franciscus Roborrellus aut opinione, aut contradicendi libidine ductus, acerbissimè inuehitur in Sigoniũ, negatq; omnino prorsus, ea esse prænomina, & cognominis loco vsurpata contendit. Ceterùm vtrumque ad veritatem loqui, vtrũque hallucinati, paucis ostendam. Et quidem ea esse prænomina, liquidò constat ex Varrone 2. de Analogia: *In prænominibus ideò non*

Digitized by Google

non sit idem, quod hæc instituta ad vsum singularium, quibus discernerentur nomina gentilicia, vt a numero Secunda, Tertia, Quarta; in viris, Quintus, Sextus, Decimus. Hæc Varro, quæ adeò aperta sunt, vt apertiùs nihil desiderare quisquam possit.

Iam verò cognomina etiã fuisse, ex eo primùm coniectare licet, quòd in viris Primum, Secundum, Tertium, Quartum, & Quinctum, cognomina interdum fuisse obseruarim.

De primo hæc est inscriptio in ædibus Farnesianis.

FORTVNAE . REDVCI
DOMVS . AVGVSTI
SACRVM
TRIB . CORP . FOED

M.

M. ALLIVS. TYRANNVS
C. PVRINIVS. FAVSTVS
P. FVLVIVS. PHOEBVS
AVRAR. L. VENNIVS
ZOSIMVS
C. AVRELIVS. PRIMVS
IMVNES. PERPETVO. D. D
DICATVM. III. IDVS. OCTOB

Hoc est, Fortunae Reduci Domus Augusti sacrum, Tributarij, Corporati, Foederati (nempe Ordo Tributariorum, Corporatorũ, Foederatorum. sic enim ex antiquo lapide Capitolino interpraetor) Marcus Allius Tyrannus, Caius Furinius Faustus, Publius Fuluius Phoebus, Aurarius, Lucius Vennius Zosimus, Caius Aurelius Primus, imunes perpetuò, decreto Decurionum dicatum tertio idus Octobris.

In

Digitized by Google

In ædibus Cardinalis Cæsij in Vaticano.

D. M
N. OGVLNIO
PRIMO
PATRI. OPTVMO
FECIT
ATIMETVS
FILIVS

Hoc est, Numerio Ogulnio Primo.

Magni facio Cæsium hunc lapidem duplici de caussa: altera quia in verbo OPTVMO. V. pro I. vsurpatur, antiquitatis sane firmum testimonium. Altera quia breuis est inscriptio, pura & elegans, quod itidem antiquitatem attestatur. Nã inscriptiones omnes, quæ verè antiquæ sunt, renuunt ea farcimina, quæ consequuta tempora congerere

Digitized by Google

rere consueuerunt. Memini me legisse in ædibus Farnesiorum (liceat paululum, eruditionis causa, a re proposita aberrare) M. Catonis inscriptionem, solo eius nomine insignitam.

M. PORTIVS. M. F
CATO
CENSORIVS

Et prope Capitolium non absimilem, immo re planè eandem, sola Porcij ortographia diuersam.

M. PORCIVS
CATO
CENSORIVS

Et Olyssipone ex Resennio.

M. PORCIVS. M. F. M. N. CATO

In ædibus Maffeiorum Romæ.

P. VALESIVS. VOLESI. F
POPLICOLA

Digitized by Google

Caietæ

L. CORNELIO
SVLLAE . FELICI
DICTATORI
LIBERTINI

Romæ de Cn. Pisone

CN. CALPVRNIVS
CN. F. PISO
QVAESTOR. PRO. PR. EX. S. C
PROVINCIAM. HISPANIAM
CITERIOREM. OBTINVIT

Apud Fuluium Vrsinum

MARTEI
M. CLAVDIVS. M. F
CONSOL. DEDIT

Iam verò, vt eò, vnde discessit, reuertatur sermo, vel ex vna breuitate constat, Cæsium lapidem antiquum esse: ac proinde antiquo tempore Primum fuisse cognomen. Liquet id ipsum ex alio in ædibus Capranicorum, vbi videre

Digitized by Google

dere est *Cn. Pollio Primo*; & in Agone *L. Cornelius Primus*; in regionum fragmento in Capitolio *T. Turpanius Primus*; apud Aldum ex hortis Carpensibus *T. Antonius Primus*; ibidem *M. Cæsonio Primo*, *L. Sergius Primus*, *C. Munatius Primus*, *Cn. Pollio Primo*, *M. Calpurnius Primus*; Interamne *P. Catilio Primo*; in Inscriptionibus Io. Baptistæ Donij *C. Aurelius Primus*.

De secundo in monte Auentino ad D. Alexij.

IN . HONOREM . DO
MVS . AVGVSTI
TI. CLAVDIVS . SECVN
DVS . COACTOR
CVM . TI. CLAV
DIO . QVIR . SECVNDO
F. VIATORIBVS . III
VIR . ET . IIII . VIR

Digitized by Google

M. POSTVMIA. PROCLA

Plutarchus verò, qui in Quæstionibus ait, Romanas mulieres duobus, mares tribus nominibus vsos, mihi negotium non facessit. nam primò quidem iam superiùs cap. v. scriptum a nobis est, prænomen non omnibus vulgò feminis vsurpatum. Deinde sicuti falsum est, mares omnes tribus solùm nominibus vsos, ita a veritate alienum, omnes feminas duo tantùm nomina vsurpasse. Imò verò vt virorum nominum inconstans ratio & consuetudo fuit, cum aliqui quatuor nominibus appellarentur, vt Q. Cæcilius Metellus Creticus, P. Cornelius Scipio Nasica, M. Æmilius Lepidus Porcina: aliqui tribus, vt Cn. Papirius Carbo, C. Cassius Longinus, M.

Li-

Digitized by Google

Liuius Drusus: aliqui duobus solùm, vt Cn. Octauius, M. Herennius, C. Antistius, L. Gellius, P. Mænius, T. Didius, L Lutatius, P. Rupilius, M' Aquillius, C. Norbanus, M. Antonius, A. Gabinius, C. Marius, M. Perperna, M' Manilius, L. Opimius, C. Duilius, Ti. Coruniauius, ceteriq; sexcenti: ita mulieres variè diuersèq; appellatæ fuerunt. vno nimirum nomine, vt Sempronia, Tullia, Iulia, Terentia, Cornelia; & duobus, vt Cæcilia Metella, Paula Valeria, Aurelia Orestilla, Vipsania Agrippa, Æmilia Lepida: & tribus, vt superiùs probatum est. Plutarchus verò si de frequentiori nominum vsu loquutus est, verè loquutus; sin minùs, planè hallucinatus.

PRI-

PRIMAM, SECVNDAM, Tertiam, Quartam, & Quintam. Interdum Prænomina, interdum Cognomina fuisse. Lite inter Antiquarios Dirempta.

CAP. VIII.

Ad Ioannem Vueslingium, In Patau. Gymnas. Botanica, & Anatomiæ Professorem Primarium.

ROmanorum nominum ratio adeò obscura est & implicita, vt mirum nemini videri debeat, si in ea doctissimorum etiã virorum acies quandoq; caliget, &

& in abſurda quædam planèq; aliena feratur. Carolus Sigonius vir ad omnem antiquitatem, latinam, græcam, iudaicam illuſtrandam natus, in Emendationum libro contra Roborrellum acriter inſtans, *Primam*, *Secundam*, *Tertiam*, *Quartam*, *&* *Quinctam*, prænomina, non cognomina fuiſſe, probare conatur. At verò Franciſcus Roborrellus aut opinione, aut contradicendi libidine ductus, acerbiſſimè inuehitur in Sigoniũ, negatq; omnino prorſus, ea eſſe prænomina, & cognominis loco vſurpata contendit. Ceterùm vtrumque ad veritatem loqui, vtrũque hallucinati, paucis oſtendam. Et quidem ea eſſe prænomina, liquidò conſtat ex Varrone 2. de Analogia: *In prænominibus ideò*

non

non sit idem, quod hæc instituta ad vsum singularium, quibus discernerentur nomina gentilicia, vt a numero Secunda, Tertia, Quarta; in viris, Quintus, Sextus, Decimus. Hæc Varro, quæ adeò aperta sunt, vt apertiùs nihil desiderare quisquam possit.

Iam verò cognomina etiã fuisse, ex eo primùm coniectare licet, quòd in viris Primum, Secundum, Tertium, Quartum, & Quinctum, cognomina interdum fuisse obseruarim.

De primo hæc est inscriptio in ædibus Farnesianis.

FORTVNAE . REDVCI

DOMVS . AVGVSTI

SACRVM

TRIB . CORP . FOED

M.

Digitized by Google

M. ALLIVS. TYRANNVS
C. FVRINIVS. FAVSTVS
P. FVLVIVS. PHOEBVS
AVRAR. L. VENNIVS
ZOSIMVS
C. AVRELIVS. PRIMVS
IMVNES. PERPETVO. D. D
DICATVM. III. IDVS. OCTOB

Hoc est, Fortunae Reduci Domus Augusti sacrum, Tributarij, Corporati, Foederati (nempe Ordo Tributariorum, Corporatorũ, Foederatorum. sic enim ex antiquo lapide Capitolino interpraetor) Marcus Allius Tyrannus, Caius Furinius Faustus, Publius Fuluius Phoebus, Aurarius, Lucius Vennius Zosimus, Caius Aurelius Primus, imunes perpetuò, decreto Decurionum dicatum tertio idus Octobris.

In

In ædibus Cardinalis Cæsij in Vaticano.

D. M
N. OGVLNIO
PRIMO
PATRI. OPTVMO
FECIT
ATIMETVS
FILIVS

Hoc est, Numerio Ogulnio Primo.

Magni facio Cæsium hunc lapidem duplici de caussa: altera quia in verbo OPTVMO. V. pro I. vsurpatur, antiquitatis sane firmum testimonium. Altera quia breuis est inscriptio, pura & elegans, quod itidem antiquitatem attestatur. Nã inscriptiones omnes, quæ verè antiquæ sunt, renuunt ea farcimina, quæ consequuta tempora congerere

Digitized by Google

rere conſueuerunt. Memini me legiſse in ædibus Farneſiorum (liceat paululum, eruditionis cauſa, a re propoſita aberrare) M. Catonis inſcriptionem, ſolo eius nomine inſignitam.

M. PORTIVS. M. F
CATO
CENSORIVS

Et prope Capitolium non abſimilem, immo re planè eandem, ſola Porcij ortographia diuerſam.

M. PORCIVS
CATO
CENSORIVS

Et Olyſſipone ex Reſennio.

M. PORCIVS. M. F. M. N. CATO

In ædibus Maffęiorum Romæ.

P. VALESIVS. VOLESI. F
POPLICOLA

Digitized by Google

Caietæ

L. CORNELIO
SVLLAE. FELICI
DICTATORI
LIBERTINI

Romæ de Cn. Pisone

CN. CALPVRNIVS
CN. F. PISO
QVAESTOR. PRO. PR. EX. S. C
PROVINCIAM. HISPANIAM
CITERIOREM. OBTINVIT

Apud Fuluium Vrsinum

MARTEI
M. CLAVDIVS. M. F
CONSOL. DEDIT

Iam verò, vt eò, vnde discessit, reuertatur sermo, vel ex vna breuitate constat, Cæsium lapidem antiquum esse: ac proinde antiquo tempore Primum fuisse cognomen. Liquet id ipsum ex alio in ædibus Capranicorum, vbi videre

dere est *Cn. Pollio Primo*; & in Agone *L. Cornelius Primus*; in regionum fragmento in Capitolio *T. Turpanius Primus*; apud Aldum ex hortis Carpensibus *T. Antonius Primus*; ibidem *M. Cæsonio Primo*, *L. Sergius Primus*, *C. Munatius Primus*, *Cn. Pollio Primo*, *M. Calpurnius Primus*; Interamne *P. Catilio Primo*; in Inscriptionibus Io. Baptistæ Donij *C. Aurelius Primus*.

De secundo in monte Auentino ad D. Alexij.

IN. HONOREM. DO
MVS. AVGVSTI
TI. CLAVDIVS. SECVN
DVS. COACTOR
CVM. TI. CLAV
DIO. QVIR. SECVNDO
F. VIATORIBVS. III
VIR. ET. IIII. VIR

Digitized by Google

SCHOLAM . CVM . STA
TVIS . ET . IMAGINIBVS
ORNAMENTISQVE
OMNIBVS . SVA . IM
PENSA . FECIT

Hoc eſt, Tiberius Claudius Secundus Coactor cum Tiberio Claudio Quirina Secundo filio (vel fratre. nam duos fratres eodem vſos prænomine, docet Aſconius in Miloniana, & inſcriptio ad D. Paulli, vbi ipſe legi *Titi Flauij Fratres*, & in alia *Marci Attij*) Viatoribus, Triumuiris & Quartumviris ſcholam cum ſtatuis. Et Soræ ex Aldo, *M. Fabio Secundo*. Veronæ *L. Aquillius Secundus*. Apud Aldum *C. Quartius Secundus*. In ædibus Capranicorum *L. Turcius Secundus*. Apud Gruterum *L. Cancius Secundus*. Ad Agonem *L. Aucilius Secundus*.

Digitized by Google

dus. Ad D. Seruatoris trans Tyberim, *Calpurnio Secundo*. Apud Aldum, *L. Cornelio Secundo*, *Sex. Pedio Secundo*. Apud Delphinos, *M. Fabio Secundo*. Casini, *C. Bedius Secundus*. In æreo nummo, *M. Arrij Secundi*. In tabulis Capitolinis, *Q. Poppaeus Q. F. Q. N. Secund.* hoc est, Quintus Poppaeus, Quinti Filius, Quinti nepos Secundus: quicquid dicant alij de Secundino: quos refellit Dio, qui apertè Secundum appellat, Consulemq; vna cum M. Papio Mutilo suffectũ Q. Sulpicio Camerino, & C. Poppæo Sabino anno DCCLXI. profitetur. Ac demum in vinea Marchionis Iustiniani ad portam Flaminiam, omni antiquitatum genere exornata, *P. Manlio Secundo*: *Q. Propertius Secundus*:

De Tertio apud Gruterum.

C. FABIVS. TERTIVS
SIBI. ET. SVIS
VETVRIAE. P. F. FAVSTAE
VXORI
VETVRIAE. SPVRIAE
PEREGRINAE
P. ANNIO. PVLADI

Hoc est, Caius Fabius Tertius sibi & suis, Veturiae Publij filiae Faustae vxori, Veturiae Spuriae Peregrinae Publio Annio Puladi.

De Quarto Neapoli.

D. M
C. IVLIO. QVARTO
VET. EX. PR. N. GALLO
M. CAECILIVS. FELIX
NONIA. HERACILIA
S. ET. S

Idest, Dis Manibus Caio Iulio Quarto Veturia ex Praefectorum numero Gallo (alterum Iulij cogno-

gno-

Digitized by Google

gnomen) Marcus Caecilius Felix, Nonia Heracilia sibi & suis.

Et apud Gruterum.

CVCIO. ROMVLO
QVARTO
KA. F. I

Hoc est, Cucio Romulo Quarto Kaeso Fabius inscripsit, vel Kalendis Februarij inscriptum. Diuinandum, sed ingeniosè.

Et Romæ in ædibus Capranicorum.

P. PETRONIO. QVARTO
CONTVBERNALI
CARISSIM
IVLIA. CYTERIS. ET. SIBI
FECIT

De Quinto est Præneste perelegans inscriptio.

T. MASCLIVS
QVINTVS
SACRVM

Digitized by Google

Iam verò si in viris Primum, Secundum, Tertium, Quartum, & ipsum Quintum cognomina interdum fuisse ex inscriptionibus apparet, cur idem in Saluia Prima, Iulia Secunda, Liuia Tertia, Septimia Quarta (nam de his maximè lis est) asserere verendum est? Sed hactenus coniecturæ: rem apertissimis testimonijs ostendamus. Prope Patauium est inscriptio, quæ litem ita dirimit, vt apud neminem sit prouocatio:

C. ATILIA. C. FILIA
PRIMA. SIBI
ET. Q. SICINIO. M.
F. SVO. VIRO
V. F
IN. FRONTE
P. XX
H. L. ET. M
H. N. S
DIS PENATIBVS

Hoc

Hoc est, Caia Atilia, Cai Filia, Prima sibi & Quinto Sicinio, Marci Filio, suo viro viuens fecit. In fronte pedes viginti. Hic locus & monumentum haeredes non sequitur. Dis Penatibus.

Narbone extat lapis de Secunda.

L. AFRANIA
C. F. SECVNDA
VXOR. PIA. FRVGI
HIC. EST. SEPVLTA
P. Q. XV

Et Ameriæ itidem de Secunda:

CL. AGNATIA
SECVNDA

Apud Lapicidam prope D. Andreæ de Frattis Quarta.

DIS. MANIBVS
SEX. OCTAVIVS. IANVARIVS
VIVVS. FECIT. SIBI. ET
M. DO.

Digitized by Google

M . DOMITIAE . QVARTAE

CONIVGI . K . B . M

IN . F . P . XVI . IN . A . P . XXVII

Id est, Dis Manibus, Sextus Octauius Ianuarius viuus fecit sibi, & Marcae Domitiae Quartae coniugi karissimae, bene merenti. In fronte pedes sexdecim, in agro pedes viginti septem.

De Quinta ad D. Mariae in Via.

D . M

N . FAVSTAE . QVINTAE

CONIVGI . INCOMPARAB

Q . VIX . ANN . XXXV

M . III . D . XII

C . FABRICIVS . SERPICAMVS

F . I . ET . SIBI

H . M . H . N . S

Hoc est, Dis Manibus, Numeriae Faustae Quintae coniugi incom-

Digitized by Google

comparabili, quæ vixit annis quinque ac triginta, mensibus tribus, diebus duodecim Caius Fabricius Serpicanus fieri iussit & sibi. Hoc monumentum haeredes non sequitur.

Et itidem Romæ in domo quadam.

C . FVLVIA . QVINTA
C . FVLVINIA
C . FVLVINIVS . C . L.
EROS

Hoc est, Caia Fuluia Quinta, Caia Fuluinia, Caius Fuluinius, Caii libertus Eros. Neque est, cur quispiam miretur, Primam, Secundam, aliaq; e numero deriuata nomina modò prænominis, modò cognominis loco vsurpata, quia idem obseruatur in Paullo, Celso, Agrippa, Postumo, Proculo, Tullo.

Digitized by Google

lo, ceteris non paucis. Et Paullus quidem in Paullo Fabio Maximo prænomen est, cognomen verò in Marco Æmilio Paullo: Cossus apud Cornelios prænomen fuit, apud Lentulos cognomen: Agrippa in Agrippa Menenio Lenato prænomen, cognomen in Lucio Vipsanio Agrippa: Postumus prænomen in Postumo Cominio Aurunco, cognomen verò in Lucio Autronio Postumo: Proculus prænomen in Proculo Iulio, cognomen in Tito Statilio Proculo. Illud ex Liuio lib. 1. Hoc e scriptione Vaticana: Tullus prænomen in Tullo Hostilio, cognomen in Lucio Volcatio Tullo. id Fastis Capitolinis, Liuio, Dionysio, Plutarcho, Pediano, ceterisquè testantibus.

AP-

Digitized by Google

APPENDIX
DE AGNOMINE,
& Cognomine.

NEQVE verò extra chorum saltare videor, si quæ de Cognomine, Agnomineque apud varios auctores obseruaui, adscribo. nam etsi de Mulierum nominibus hìc agere consilium est, tamen quæ longa accurataq; indagatione obseruaui, ab antiquarijs minimè animaduersa, oportunè adijciam. Quid autem sit *Agnomen* diu quæsitum, adhuc tamen obscurum & planè ignotum omnibus & grãmaticis & antiquarijs. Putant plerique viri docti, veteres grãmaticos sequuti, Agno-

Digitized by Google

men esse, quod quarto loco ponitur, vt Africanus in P. Cornelio Scipione Africano, vt Creticus in Q. Cęcilio Metello Cretico, vt Felix in L. Cornelio Sulla Felici, vt ceteri in ceteris sexcentis. Sed nugæ sunt, (pace dixerim) non solùm enim Ciceronis loco, a Sigonio e Somnio Scipionis & aliunde producto, refelluntur; sed multò acriùs a Liuio, Valerio, Suetonio, Velleio, Macrobio, Floro, Ruso, ceteris a me notatis. & Liuius quidem lib. 47. hæc habet: *L. Cornelius Scipio, qui cum Antiocho bellauerat, Cognomine fratri coæquatus, Asiaticus appellatus est.* Ergo & Asiaticus & Africanus cognomen non agnomen est. Valerius id ipsum ostendit lib. 3. cap. 5. & lib. 5. cap. 5. *Cum ei* (Superioris Africani

ni filio) *voluntaria morte absumi satius fuerit, quàm inter duo fulgentissima Cognomina patris & patrui, altero oppressa Africa iam parto, altero iam maiori ex parte recuperata Asia surgere incipiente, manus vinciendas hosti tradere, &c.* Suetonius verò de illustribus Gramm. hæc habet verba: *L. Aelius cognomine duplici fuit: nam & Præconius & Stylo vocabatur*: ac proinde L. Ælius Præconius Stylo dictus, Stylonem non agnominis, sed alterius cognominis loco habuit. Velleius lib. 2. *Q. Metellus Numidici filius, qui meritum cognomen Pij consequutus est, & appellatus Q. Cæcilius Metellus Pius.* Macrobius Saturnalium lib. 1. *Valerius Maximus postquam Meßanam, vrbem Siciliæ nobilißimam,*

cepit, Messalla cognominatus est, dictusq; M. Valerius Maximus Messalla. Imò verò non solùm quæ quarto ponuntur loco, non agnomina, sed cognomina dicenda sũt; sed etiam quæ quinto, sexto, septimove. Florus epit. 55. *P. Cornelio Scipione Næsica, cui Cognomen Serapio fuit, ab irridente Curiatio Tribuno pleb. impositum, &c.* Sed quid multis opus est? Sex. Rufus vel vmbram delet Agnominis: de Seuero Imp. ita loquitur: *Seuerus natione Afer, acerrimus Imperator, Parthos strenuissimè vicit, Adiabenicos deleuit, Arabes obtriuit. Huic Cognomina ex victorijs attributa fuerunt. nam Adiabenicus, Parthicus, & Arabicus cognominatus est.*

Quid ergo inquiunt veteres grammatici, Priscianus, Diome-

des,

des; Donatus? quid recentiores, Passeratius, Lambinus, ceteri huius ordinis? quid antiquarij? Nonne quæ quarto loco ac posterius ponuntur, cognomina sunt, non agnomina?

Sed hi omnes ferendi sunt, si Lipsium ad Tacitum attendamus. nam hic Comm. ad lib. 4. Annal. pag. 174. adeò male accipit agnomen, vt, quid eo sibi velit, ne ipse quidem, vt puto, nouerit. in eam enim significationem id sumit, quam nec antiquus vllus, nec recentior vnquam somniauit. Sed hæc missa faciamus. Quid ergo, inquies, erit Agnomen, si Africanus, Isauricus, Numidicus, Felix, ceteraq; nomina quarto loco posita, cognomina sunt? Res profectò implicita omnino & obscura: etenim

Digitized by Google

enim si quis idem esse agnomen & cognomen cum Sigonio existimet, apertè redarguitur a Cicerone 2. Rhet. *Nomen cum dicimus, cognomen quoque & agnomen intelligatur oportet*. Si quis alios sequutus longè aliud esse opinetur, & quartum nomen esse profiteatur, is sanè ab ijs auctoribus apertè refellitur, quos dudum nominaui. Si quis demum, Robortello addictus, agnomen idem ac nomen gentilicium esse putet, primo quidem aspectu haud planè a vero aberrasse videtur, cum agnati, quos agnomen videtur significare, sint, qui in eadem gente nascuntur. Sed, vt inferiùs patebit, id omnino alienum est. Ceterùm rem per se obscuram, a nemine adhuc, quod sciam, illustratam, sic puto illustrari posse.

Digitized by Google

Agnomen idem ferè quod cognomen est: non quidem perpetuò, sed in adoptione solùm. Itaque agnomen dicitur nomen illud, quod adoptatus retinet in adoptione. Erat nanque apud veteres in more positum, vt, qui in aliquam gentem adoptaretur, ceteris nominibus abiectis, vnum gentis aut familiæ nomen retineret, & prænomen adoptatoris, gentilicium nomen, & cognomen sibi asciſceret. In exemplum adduco P. Cornelium Scipionem, a Q. Cæcilio Metello adoptatum: is enim Publio prænomine, Cornelioq; nomine deposito, dictus fuit Q. Cæcilius Metellus Scipio: & L. Calpurnius Piso, a M. Pupio adoptatus, M. Pupius Piso dictus est: similiter M. Iunius Brutus a Q. Seruilio Cæpione, Q.

Digitized by Google

Seruilius Cępio Brutus nominatus. Scipio igitur, Pilo, & Brutus verè agnomen est, quia id verè agnatum, cetera tria extrinsecus adiuncta ex adoptione. Huic meæ coniecturæ apertè fauet Paulus Iureconsul. lib. 35. ad Edictum, Pand. 1. tit. VII. vbi, *Qui in adoptionem*, inquit, *datur ijs, quibus agnascitur, cognatus fit*. Adoptatus agnascitur adoptatori, suisq; per adoptionem, hoc est, sese inserit per adoptionem in omnes eius familiae, in quam adoptatur, eisq; cognatus euadit. ergo etiam nomen, quod retinet, agnascitur quodammodo suum nominatum sequens, ac proinde iure dicitur Agnomen. Tu, Lector hæc boni cōsule, proba, si probacenses, sin minùs, meliora prome. *Et eris mihi magnus Apollo*.

CA.

Digitized by Google

CALIDA, ET FRIGIDA

Suetonij Locus Expensus, Lipsius ab Absurdo Vindicatus: Quid Tepidum, Quid Magis Tepidum? Martiali, Ouidio, Senecæ Lux Allata.

CAP. IX.

Ad Syluestrum Collicolam Medicum Pontificium.

NE quis me vel odio aliquo incensum, vel vt natura φιλόψογον Iustum Lipsium accusasse existimet, operæpretium esse putaui, quem in secundo primæ huius Decadis capite reum feci, eun-

dem hic ab illatis criminibus tueri. Decet enim candidum quemquè virum ad rem ac veritatem dirigentem animum, & liberè, quod sentit, proferre, & ab ijs, qui maiorum gentium censentur, auctoribus veritatis caussa desciscere. In altero huius opellæ capite actorem Lipsium, & Gellij doctrinam in ius vocantem, reum fecimus. In hoc reum factum, & a Iureconsulto Castalione multis nominibus accusatum, æquum est, vt defendamus. Duplici nomine a Iosepho Castalione postulatur Lipsius: altero quòd Tiberium Claudium Neronem ex eo *Biberium Caldium Meronem* vulgò dictum existimauerit, quòd bibax, caldæ cupidus, meriq; fuerit studiosus. Altero quòd *Tepidius fieri, Tepidioremquè*

aquam

aquam esse minus calidam, quæ nimirum deferbuerit, scriptum ab eo sit in Electis.

Et quidem vt de primo primò dilseram, Romanis (paullò altiùs repetenda res est: quòd eo libentiùs facio, quòd diffidia quædã magni momenti inter Lipsium, Turnebũ, Vrsinum, Ciacconium, Castalionem, Mercurialem, Stuchium, Bulengerum, ceterosq; calidæ frigidæq; scriptores exorta, vel componam, vel, eorum simultatibus posthabitis, rem candidè, & sine fuco aperiam) Romanis, inquam, non modò frigidam, verùm etiam calidam & in vsu, & in delicijs fuisse constat. Niue quidem & glacie potionem refrigerasse, locupletissimus testis est Plinius, Gellius, Seneca, & Martialis lib. 9.

Et faciunt nigras nostra falerna niues.

& lib. 11.

Ebria sentino fit sæpe & sæpe falerno,

Nec nisi post glaciem Cæcuba potat aquam.

& alibi:

Non potare niuem, sed aquam potare rigentem:

De niue cõmenta est ingeniosa sitis.

Sed lib. 8. non solùm frigidam, sed etiam calidam in vsu positam fuisse, innnit haud obscurè:

Caldam poscis aquam, sed nondum frigida venit:

Frigida non desit, nec deerit calda petenti.

& Iuuenalis Sat. vij:

Quando vocatus adest calidæ gelidæq; minister.

Sed

Sed Plautinum thermopolium rem apertiùs declarat. In Rudente Act. 4. Scen. 6. hæc habentur:

Ne thermopolium quidem ullum instituit,

Ita salsam præbet potionem & frigidam.

Thermopolia autem erant tabernæ in queis calida venibat. Sed hæc nota atque vulgaria sunt. Illud autem obscurum; scituq; dignius, num ibi simplex, purave calida, an potius confecta ac dulcis veniret? Turnebus & Mercurialis confectam existimant, mallitam, pessum, defrutum, murrhinam, ceteras huiusmodi, quæ apud Plautum, Nonium, aliosq; Lipsio tamen, qui simplicem mauult, assentiendum putat Taubmannus in Trinummo act. 4. scen. 3. *Cum sine au-*

ctore

Digitized by Google

ctore veteri Mercurialis ac Turnebus *id ponant*.

Et quidem, vt liberè dicã, quod ſentio, futilis videtur Mercurialis, ſuoq; gladio iugulandus. Contendit hic auctor probare Var. lect. lib. 1. cap. 8. calidam eſſe eam, quæ, inſitis duntaxat a natura qualitatibus contenta, nulla planè arte caluerit: ſiue, vt veriùs & apertiùs loquar, quæ niue refrigerata nõ fuerit: idq; ex Philemone, aſserente vili admodum, chalco ſcilicet, ſeu, quod idem ferè eſt, quadrante eam vendi conſueuiſse. Iam ſi Mercurialis ex eo, quòd tam vili venderetur, probat, nulla eam arte calefactam eſse, ſanè multò probabiliùs ei ſuadere poſsum, non fuiſse confectã, nec dulcem. nam hæc tabernariorum induſtria ac labore, præcioq; dul-

dulciariorum longè pluris vænierit, necesse est.

Ceterùm puram putam, palato plerumque insuauem, stomacho noxiam, venis inutilem vendi solùm consueuisse, vix adduci possum, vt credam. Etenim qui vrbe vagantes potione ad exhaustas humore venas, ad sitim depellendam, recreandasq; vires opus habebant, non omnes, opinor, puram adamabant, sed confectam etiam ac dulcem: nam

——— Vacuis committere venis
Nil, nisi dulce, iuuat:

quam non chalco, sed pluris vendi consueuisse, verisimile est.

Illud etiam anceps est, Num igne calefacta vsurparetur in conuiuijs, an nulla potius arte calens, sed qualis e fonte hauriretur. (nam

sunt,

ſunt, qui calidam Martiali ceteriſq; eam eſſe velint, quæ niue non rigeat) Mercurialis, vt dudum innui, id præ ceteris exiſtimans, ait calidam vomitionem irritare: ac proinde a vomentibus dumtaxat, vel etiam tenui infirmaq; valetudine præditis vſurpatam: ab alijs verò nunquam. Dicam verbo, & apertiùs, Non luxus, ſed ſanitatis gratia calidam antiquis vſurpatam exiſtimat Mercurialis. Sed præterquàm quod hic medicus non omnino appoſitè de vomitione loquitur: cum tepida potius, quàm calida vomitum irritet; a Martiali omnino refellitur:

Caldam poſcis aquam, ſed nondum frigida venit:
Alget adhuc nuda, cluſa culina, foco.

Et

Et a Plauto in Milite Act. 3. Sc. 2.

—— Quia enim absorbui

Nam nimis calebat, amburebat gutturem.

Et a Tacito lib. 13. *Innoxia adhuc, præcalida, ac libata gustu, potio traditur Britannico. Deinde postquam feruore aspernebatur, frigida in aqua affunditur venenum.*

Et ab Ammiano lib. 22. *Ampelius Urbis Præfectus statuerat, ne aquam calefaceret quisquam.*

Porrò autem verè per luxum calefactam aquam bibi consueuisse, liquet apud Martialem adhuc apertiùs:

Iam defecisset portantes calda ministros,

Si non potares, Sextiliane, merum.

Si ergo Sextilianus non bibisset merum: ac proinde eius bibacitate

te defeciſſet calida (clam enim bibacem ac vinolentum Poëta innuit Sextilianum) liquidò conſtat, calidam non vomentibus, ſed bibentibus, non ſanitati, ſed gulæ indulgentibus vſurpatam. Sed apertiſſime apud Athenæum lib. 3. *Bibendam niuem nos præparamus: aqua verò niſi calida ſit, ſeruos obiurgamus.* Iidem ergo ſeruientes luxui, gulæq; potabant niuem, potabant calidam.

His expenſis, celebrem Suetonij locum, in quo Caſtalio Lipſium accuſat, perpendamus. Eius in Decade contra Criticos hæc ſunt verba: *Nec minus abſurdum eſt, quod Lipſius eodem capite Electorum primi de Tiberio Claudio Nerone appinxit, quem Suetonius commutatis litteris Biberium Caldium Mero-*

nem

nem a quibuſdam per iocum vocitatum ſcriptum reliquit. Nam ſi a calidæ potu Caldius, vt Lipſius opinatur, dictus eſt, iniuriâ Mero appellaretur: qui vel abſtemius eſſet, ſi calida tantùm aqua vteretur, vel ſi calidum vino infunderet, non eſſet meri auidus. Repugnant enim hæc calida & merum. Non repugnant, Caſtalio, mihi crede. Meri cupidus is verè dici poteſt, qui paullulum vtatur calidæ, vini plurimum. Sed Plautinus locus, quem in Curculione Act. 2. Sect. 3. adnotaui, litem ita dirimit, vt apud neminem ſit prouocatio:

Quos ſemper videas bibentes eſſe
in ænopolio:
Vbi quid ſurripuere, operto capitulo, calidum bibunt,
Triſtes atque ebrioli incedunt.

Ca-

Calido ebriatos esse, ait Plautus: ergo vino calido. Quòd si calidum vinum bibi mos erat, quis dubitat, Tiberium Claudium Neronem, quippe calidæ ac meracæ potionis amantissimum, Biberium Caldium Meronem haud iniuriâ dictitatum?

Iam verò cur vinum igne calefactum sorberent, gulam puto atque intemperantiam in caussa fuisse. Cum enim caloris natura sit, arctata, densaq; corpora laxare, excitare sopita, & quasi obtusa acuere; profectò vinum calefactum intimas suas qualitates vberiùs promet. Nam sicuti frigore torpet vniuscuiusque mixti qualitas, ac veluti introrsum coarctata latet; ita calore laxata sese promit, & liberior reddita viget pollerque. Veteres

Digitized by Google

teres itaque intemperanter ac libidinosè gulæ, palatoq; indulgentes, vt vinum suauiori gustatu sentirent, intimas dulcesq; eius qualitates elicerent, & quasi sugerent, igne calefactum adamabant.

Calida frigidaq; hactenus: *Tepidum* nunc tractemus: de cuius natura video non sine magna animi mei admiratione, doctissimum Lipsium & Castalionem altercari. Ille tepidius fieri, siue tepidiorem aquam apud Senecam, esse opinatur minùs calidam, quæ nimirum deferbuerit. Hic verò in Lipsium acriter instans complura congerit, vt tepidius fieri esse magis magisq; incalescere nobis persuadeat. Ceterùm posthabitis modò rationibus a Castalione in Lipsium allatis, eius de quo

agimus, vim naturamq; exploremus.

Tepor aliud nihil videtur esse, qnàm conditio quædam media, quam sortitur id, quod ab extremorum alterutro calido, frigidoq; æqualiter recedit. Hoc innuit ipsa Tepidi natura, præ se fert nomen, & Galenus *De Ratione Victus in Acutis* apertissimè declarat. Nam explanans illud Hippocratis ἀκρόχλιαρον, nimirum ἄκρω χλίαρον, hoc est, summè tepidum. *Id autem*, inquit, *calidi frigidiq; perfectè est medium*. Ergo & id, quod æstu feruet, si temperanter frigescat; & quod maximè alget, si moderatum concipiat calorem, Tepescere dicitur. Vterque igitur & Castalio & Lipsius rectè videntur sentire, dum alter Tepescere ca-

le-

le fieri esse opinatur, alter frigefieri. Vterque hallucinatur, cum alter alterum neget.

Ceterùm si hæc vtpote e Galeno accersita, contemnantur ab Antiquario, rem aperiam argumentis ex antiquitatum obseruatione depromptis. Thermarum tres præcipuè fuisse partes constat, *Calidarium, Frigidarium, Tepidarium*. Et huius quidem duplicem vsum: alterum ad eorum voluptatem, qui aëris, aut aquæ fruebantur tepore: alterum ad hoc, vt qui e calido ad frigidum balneum, vel e frigido in calidum migrabant, in medio tepidario tantisper morarentur, vt faciliùs alterum extremorum ferre possent. Nam repente & absque medio ab extremo transire ad extremum, quàm

Digitized by Google

molestum sit, quàm acerbum, ij probè norunt, qui manus, contrectata niue algentes, ad ignem admouent. Qui ergo e frigidario in tepidarium migrabant, calore afficiebantur: qui vero e calidario, rigore & frigore. Ergo tepescere est calefieri, est frigescere.

Ex his apertè liquet, quàm pulchrè hallucinatus sit Iosephus Castalio, qui *in Decade contra Criticos cap. 9.* ex Seneca, Ouidio, & Martiali probare contendit, Tepidiorem aquam non esse minùs calidam, ac deferuescentem, sed minùs gelidam, quæ rigorem ac frigus remittat. Nam etsi Ouidius de Ponto lib. 3. Eleg. 4. scripserit,

Ille bibit sitiens, lector, mea pocula plenus;

Illa recens pota est, nostra tepebit aqua.

Et Seneca lib. 4. Quæst. Nat. *Videbis quosdam graciles, & pallio-lo focaliquè circumdatos, pallentes, & ægros non sorbere solùm niuem, sed etiam esse, & frusta eius in scyphos suos deijcere, ne inter ipsam bibendi moram tepescant.* Et Martialis:

Me conuiua petet misto quicunque, sed ante
Incipiat positus, quàm tepuisse calix.

Quamuis, inquam, Martialis, Ouidius, Seneca tepescere esse frigus remittere, ac paullulum incalescere innuere videantur: tamen si ad ea, quæ de vi naturaq; tepidi a me superiùs dicta sunt, res referatur, neque Lipsium in hoc malè sensisse, redarguive ab his Aucto-

Digitized by Google

ribus, neque nostram labare sententiam, perspicuum fiet. Tepidum, seu tepor est conditio quædam media inter vtrumque extremum, calidum frigidumque. Ergo aqua, e frigido puteo recenter hausta, si calidum aërem offendat, tepescet quidem, vt ait Ouidius. Item nix, quod affirmat Seneca, nisi ab ambiente calido eam tueamur. Calix etiam frigido plenus, si in calido aëre commoretur, vt Martialis videtur innuere. Tepescent, inquam, hæc omnia, frigida prius, si aërem offendant calidum: ita tamen, vt si e contrariò calida prius essent, a frigidoque inimico obuallarentur, frigescendo eandem tepidi conditionem adipiscerentur. Fallitur ergo & Li-
psius,
Digitized by Google

psius, contrarium si existimat pro-
batquè.

PRANDIVM, ac Cæna: Festi Locus Expensius, Ex Athenæo, & Erotiano Illustratus.

CAP. X.

Ad Gasp. Hofmannum Medicinæ Doctorem, & Professorem Altorfianum.

PIget mehercule ex œnopolio, thermopoliove me discessisse impransum (nam & ibi ex Polluce prandia, & cænæ) piget, inquam, ac pudet: nam potui nimis addi-

Digitized by Google

ctus; nimisq; bibax viderer, si calido, aut frigido tantùm contentus, prandium & cænam aspernarer. Peropportunè itaque accidit, vt, dũ hæc voluerem animo, meiq; purgandi caussam quærerem, in amicum Festum inciderem, qui liberaliter ac benignè me ad cænam inuitarit. Hic itaque Auctor de prandio, cænaq; verba faciens, *Prandium*, inquit, *ex Græco est dictum: nam meridianum cibum cænam vocabant* Antiqui. Et alibi: *Cæna apud Antiquos dicebatur, quod nunc prandium.* Hæc Festus: quæ, miror, a scriptorũ turba, qui multa etiam παρέργως scripserunt, non fuisse vel animaduersa, vel expensa. Nam, nisi planè cæcutio, haud leui difficultate sunt implicita. Etenim, siue ad Græcos rem referamus,

mus, siue ad priscos Latinos, Cænam vespertino tempore fuisse reperiremus. Gellius lib. 17. cap. 8. loquens de cæna a Tauro Philosopho sibi Athenis extructa, hæc habet: *Philosophus Taurus accipiebat nos Athenis cæna plerumque ad id diei, vbi iam vesperauerat: id enim est tempus istic cænandi frequens.* At verò etiam Romæ idem tempus cœnæ fuisse constitutum, constat ex Lampridio in Alexandro Seuero: *Egressus balneas multùm lactis & panis sumebat, oua, deinde mulsum: atque his refectus aliquando prandium inibat, aliquando cibum vsque ad cænam differebat.* Et ex Aurelio Victore in Annibal. *Marcellinus natalem filij simulans, plerosquè ad cænam rogat. Itaque in multam noctem conuiuio celebrato.*

Et

Et ex Seneca in Epiſtolis: *Prandite Commilitones, tanquam ad inferos cænaturi*. Sed clariùs ex Iſidoro: *Eſt autem cæna veſpertinus cibus*. At video, qui me increpent, irrideantquè, qui Lampridium, Senecam, Iſidorum, Victorem, Feſto iuniores ei obijciam. Nam hic auctor, cum ſit ijs ferè omnibus ætate maior, quando *cænam* antiquis fuiſse ait meridiano tempore, non de Senecæ Lampridij, Iſidorive ætate loqui potuit, ſed de multò antiquiori. Ceterùm, amabo te, quinam ſunt iſti antiqui, qui gulæ adeò indulſerint, vt præpropero illo tempore cęnauerint? Nũ Cicero, num Terentius, num his etiam ſeniores? Ædepol Ciceroni cęna fuit veſpertina: *Cænata mihi, & iam dormienti*. Ad Att.

lib.

Digitized by Google

lib. 2. & lib. 9. ep. 7. *Cænantibus nobis, & noctu quidem, Statius a te epistolam perbreuem attulit.* Et de Inuentione, *Qui cum discessissent, simul cænare, & in eodem loco somnum capere voluerunt.* Sed clariùs ad Familiares lib. 1. ep. 2. *Hac controuersia vsque ad noctem ducta, Senatus est dimissus: & ego eo die casu apud Pompeium cœnaui.* Terentius verò in Adelph. Act. 1. Sc. 1.

Storax non rediit hac nocte a cæna Aeschinus,
Neque seruulorum quisquam, qui aduorsum ierant.

Et Plautus in Sticho.

Quam mox cænatum est? impransus ego sum.

Hac Auctorum contentione, dissidioq; diu, ita viuam, incertus hæsitaui, arbiter inter hos esse non

au-

audens. Bono itaque veteriq; ritu fatebar ingenuè, *Non liquere*. Tandem ab his me angustijs eripuit Athenæus, apud quem scriptum animaduerti, Δεῖπνον non absimili modo, ac cænam apud Festum a Græcis vsurpari. eius e libro 1. cap. 10. hæc sunt verba: *Aliquando* τὸ ἄριστον, *&* τὸ δεῖπνον *idem significatus est. Nam de matutino cibo Poëta* (Homerus) *dixit*. Lib. tamen 2. cap. 8. idem, δεῖπνον, ex Alexis sententia cænam significare scribit. Athenæo assentitur Erotianus in Onomastico: Δόρπα, *vespertini temporis, ab hasta deponenda dicti: quod enim nos* ἄριστον, *hoc est, prandium, appellamus, veteres* δεῖπνον, *id est, cænam vocant.*

Iam verò si Græci, quibus πολυωνυμία opulentissima est, in re ciba-

Digitized by Google

ria veluti ad paupertatem redacti, vno eodemq; nomine prandium quandoq; & cænam expreſſerunt, mirum nemini videri debet, ſi Latini, qui eorundem inopia, ſi cum Græcis conferantur, laborant, eodem & ipſi vocabulo prandium, cænamq; ſignificarunt. Quo verò tempore priſci Latini hac verborũ inopia præmerentur, vix, me iudice, aſſequi quiſquam poteſt. Indefinitè tamen (vt Feſtum vndique tueamur) illud mihi videor iurè affirmare poſse, antequam ſcilicet Græcorum vocabulorum agmen traijceret in Latium: antequam Latini elegantiæ ſplendoriq; ſermonis addicti accuratiùs græciſsarent. Cum enim primùm nomen Prandij Romam e Græcia migrauit (nam prandium ex eo dictam, quòd

quòd πρὸ τῆς ἐνδίας, hoc est ante tempus meridianum sumeretur, vt Fuluius Vrsinus opinatur) cænæ nomen, quod meridianum tunc cibum significabat, abijt in vespertinum.

F I N I S.

EMANUELE ... IN ROMA

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google